

Ročník XLV.

Číslo 4.

HLÁSY

Katolického spolku tiskového.

ČRTY A NÁLADY.

NAPSAL

JAROSLAV NOVÁK.

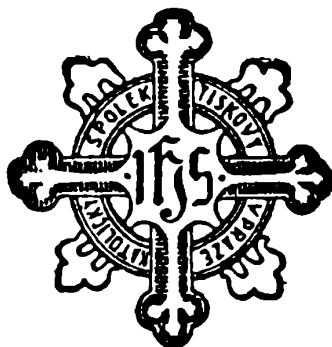
V PRAZE 1914.

Nákladem Katolického spolku tiskového. — V komisi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla.

ČRTY A NÁLADY.

NAPSAL

JAROSLAV NOVÁK.

NÁKLADEM KATOLICKÉHO SPOLKU TISKOVÉHO. — V KOMISI
CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ GUST. FRANCLA.

1914.

Co Bůh činí, dobře činí.

V lékárně strašínské seděly dvě ženy a čekaly na léky.

Magister za tárou expedující zvážil předepsané prášky a míchal je v malé třence, pozoruje při tom obě ženy. Byly as v stejném věku, obě sklíčené, zesmutnělé; jediný patrný rozdíl mezi nimi byl — oděv. Jedna byla oděna chudobně, ale čistě, druhá drahocenným šatem. I tvář a ruce její byly bílé, uhlazené, pěstěné, kdežto chudobné ženy opálené a rozpraskané. Obě měly své synáčky těžce nemocné, nadějně hošíky, kteří spolu chodili do téže třídy, stejně vynikali, současně onemocněli a jedinou náhodou toutéž nemocí.

Obě matky žal svého srdce navzájem si vyměnily, jedna těšíc druhou, ač obě cítily vážnost okamžiku, ba téměř beznadějnost, hledající útechy i u magistra, připravujícího jejich miláčkům nadějeplný, záchranný lék.

Když magister prášky rozdělil, nasypal do kapslí, zavřel, dal do krabiček a napsal na ně signaturu, zdvihly se obě ženy a každá dychtivě sáhla po své krabičce. Chudobná zaplatila, bohatá nechala recept na účet — mělať úvěr — a současně odešly.

Pak téměř denně scházely se v lékárně pro léky, obě vždy s nadějami novými, ale se zkušenostmi horšími dne předešlého. Nemoc byla velmi těžká a vlekla se již kolik dnů. Obrat k lepšímu ani v nejmenším se nejevil, takže obě matky nenalézaly již

slov, jimiž by se vzájemně posilovaly. Zoufalé pohledy svědčily o sklíčenosti jejich nitra a chabosti marných nadějí. Konečně nadešel kritický den, jenž měl rozuzliti jejich zoufalou pochybnost a rozhodnouti nad životem jejich nejdražších bytostí. — — Za tři dny po té sešly se obě matky v lékárně opět. Bohatá dáma byla oděna v těžké smuteční šaty, kdežto chudobná žena s tváří radostnou čekala na lék pro svého uzdravujícího se synka. Bůh její vroucí prosby uslyšel a daroval jí ho, kdežto bohaté odňal největší a nejslibnější naději v jejím životě.

Oč cítila se v tomto okamžiku ona chudobná žena bohatší této, bez naděje a účelu ve světě rázem opuštěné?!

Bohatá dáma zaplatila účet a mezi řečí zvěděvši z radostných slov chudé ženy, že její synáček z nebezpečí vyvázl a při životě zůstane zachován, s patronou závistí a výčitkou prohodila:

„Je-li pak Bůh spravedlivý? Mně odejme jedinou útěchu na světě, a vám by byl tím jen ulehčil, neb máte dítěte více než dosti!“

„Tak nemluvte, milostpaní!“ opáčila chudobná žena, „Bůh dobře ví, co činí; kdo ví, zda vaše radost jedenkrát by se neobrátila v mnohem větší žal než nyní. Bůh vás od toho uchránil. A ušetřil-li komu dětí více, zajisté mu poskytne vždy tolik, aby hladu nemusily trpěti!“ —

* *

Uběhla dlouhá řada let.

Synek chudobné ženy úplně ozdravěv, vstoupil do středních škol a zdárně prospíval. Jeho profesori věstili mu skvělou budoucnost, stal se pýchou nejen štěstím zářící matičky, nýbrž i celého ústavu. Absolvoval s výtečným prospěchem, volil povolání svého srdce a vstoupil do semináře.

Byl vysvěcen a dostal se za kaplana do svého rodného městečka.

Matička mu za několik let zemřela, když jí byl alespoň skromným dílem odplatil její mateřskou lásku a péči; sám ji pochoval, skropiv proudem vřelých slz její mrtvolu, a osamocen vrhl se znovu v úsilovné studium. Za nedlouho složil rigorosa a byl promovován doktorem theologie.

V tom čase umírala staříčká bohatá vdova ve městě a před smrtí vyslovila přání, aby jí zavolali kaplana, že si přeje býti jím zaopatřena.

Přišel, zaopatřil ji svátostmi umírajících a nadšenými slovy připravoval na dalekou pouť do věčnosti. Když již odcházel, uchopila jej nemocná za ruku a vysíleným hlasem šeptala: „Ještě něco mám na srdci, velebný pane, čím jsem se před lety prohřešila nepřímo i na vás!“

Udiven na ni vzhlédl a posadil se na lůžku.

„Znala jsem vaši matku, když jste byl ještě malým hochem a s mým nebožtíkem synkem chodil do školy. Tenkrát jste se oba roznemohli, mně Bůh moje potěšení odejmul, vaší matce vás však ponechal. Záviděla jsem jí, přiznávám se, a hřešila tehdy na spravedlnost Boží, že mně — bohaté — nepopřál Bůh ani jedinkého dítěte, kdežto vaší chudobné matce, již byl obdaroval četnější rodinou, i vás zachránil. Bylo to ode mne nešlechtné, nekřesťanské, a dobře mi vaše matka tehdá odvětila: „Co Bůh činí, dobře činí! Nevíte, zda jedenkrát by váš žal nad synem nebyl mnohem větší než dnes, od něhož vás Bůh alespoň uchránil.“ Ano, nepochopila jsem tehdy Prozřetelnosti, až teď se mi otevřely oči a poznala jsem ji v pravém světle. Já, bohatá, žila jsem v dostatku až do této chvíle, byť opuštěna, ale vaše matka chudobná bez vás by sotva se ve stáří světem byla protloukla; vy stal jste se jí podporou, když jí všechny

dítky časem Bůh povolal, jen vy jediný jste zůstal. Proto vás Bůh tehdy zachoval, a já jí to záviděla. Tož odpusťte mně alespoň vy místo ní!“

Zřejmě dojat sklonil se k ní, políbil jí vyschlou ruku a odpověděl: „Bůh vám již odpustil!“ — —

Několik hodin po tom vypustila s klidným úsměvem svou duši.

— — — — —

Nedávno promovovaný kaplan strašínský za nedlouho obdržel faru a byl nucen opustiti své rodiště. Všude oblíben a ctěn postupoval vítězně životem, až ve stáří stal se vysokým hodnostářem církevním.

Do poslední chvíle svého života každému, jehož potkalo podobné neštěstí jako onu bohatou vdovu v jeho rodném městě, vypravoval tuto příhodu z vlastního života, dokládaje: „Nenaříkejte, nezoufejte, nečinite výčitek, neb co Bůh činí, dobře činí!“

Pantáta Krofta.

Pantáta Krofta byl mužem v nejlepším věku, když ovdověl. Ačkoli veškera tíha starostí spočívala nyní na něm, vedl si na svém statku čile a zdárně.

Nevěst se mu nabízelo hojnost, ale pantáta se při každém vzkazu jen pousmál, pohladil svou nerozlučnou dýmku, jež mu byla nade vše, a odpověděl: „Dokud mám fajfku, je dobře. Ženskou nepotřebuju, ale fajfčíčku musím mít. A s tou se mi nejlíp hospodaří, ta mne tolik nestojí jako žena, a co hlavní — nezlobí.“

Od té doby, co se to rozhlásilo po vřkolu, smáli se mu všichni sousedé a říkali: „Cák je Kroftovi, ten se voženil s fajfkou!“

Krofta byl dobrá duše a zbožný muž již od mládí, v sebe uzavřený, málomluvný, a nejraději byl v kostele nebo na poutích. Ženských si nevšímal již ani jako chasník a muzikám se vyhýbal na sto honů.

Pro tuto příčinu měli s ním staří rodiče kříž. Byl jediným synem, těšili se již na výměnek, chtěli tudíž syna stůj co stůj oženit, ale syn se vzpíral a zdatně odporoval.

„Dejte mi pokoj se ženskejma. Pán Bůh je stvořil jen pro hřích. Pochází z nich co dobrýho? Vo muzice se jen k vůli nim poperou do krve, a když si přeci někdo nějakou na krk pověsí, kouká mu po jinejch. Fajfčíčka, panečku, ta je nejvěrnější!“

Konečně seznámil se na jedné pouti s tichou, mírnou a velice zbožnou dívkou ze sousední vesnice a po dlouhých domluvách rozhodl se pro ni.

„Ale ty musíš mět hospodyň ráznou, jako rejthara, cák budeš s tou putičkou dělat?“ namítali staří rodiče.

„Dyž ji nechcete, nechci žádnou, bez ženskejch je to beztak lepší!“ odsekl a zapálil si svoji fajfčíčku.

Neříkali už ničeho a potichu strojili svatbu.

„Snad to bude přeci lepší, než tak!“ — A těšili se na vnoučata.

Ale nedočkali se jich. Za nedlouho po veselce povolal je Pán k sobě, a po několika letech za nimi ubírala se na věčnost i mladá hospodyně.

Pantáta Krofta tu zůstal osamocen jako kůl v plotě.

Žena mu nezanechala jediného potomka. Smířil se brzy s osudem a za to se spřátelil se svojí fajfčíčkou ještě úžeji, že neodložil ji z úst od Božího rána až do večera, když se ubíral na lože.

V neděli celé odpůldne vyseděl v hospodě se svou fajfčíčkou v koutku sám, nevšímaje si zábavy druhých, leda někdy, byl-li přímo vyzván.

„Ty sedíš jako tureckej paša s tím čibukem a zakuřuješ Pánu Bohu vokýnka, aby na tebe neviděl,“ zlobili ho sousedé. „Jestli pak také bafčíš i v kostele?“

„Nerouhejte se!“ vrhl na ně zlostný pohled. „Však vy pomalu všeci prochlastáte půl gruntu a druhou půli prosoudíte, ale já neprokouřil ještě ani komín. Nehas, co tě nepálí!“

„Ale slyšíš, Krofto!“ ozval se na to soused Kahuda. „Víš-li pak, že máš silného konkurenta v kouření a to ještě ve yosobě ženský?! Dal bys se zahanbit?“

Hrdost se v pantátovi vzepřela, vztýčil hlavu, vypil na ráz půl sklenice a vysrkl: „Ženská že by tolik snesla jako já?“

„No jo, žerty stranou, Krofto! Chceš-li, já ti ji vokažu!“

„Tu bych rád viděl!“

Slovo dalo slovo, a příští neděli vskutku pantáta Krofta se vypravil se sousedem Kahudou na táčky do blízké vsi ke vdově Martínkové, o níž po vůkolí putovalo veřejné tajemství, že holduje silně fajfčičce.

A skutečně, zastihli ji právě ve světnici skloněnou nad žaltářem v oblacích modravého kouře, jenž se valil kolem ní v hustých kotoučích. Dýmku v ústech, bafala jako kyrysník, že jí to Krofta až záviděl.

Tak seznámil se pantáta Krofta s vdovou Martínkovou, a ku podivu, zásluhou asi té fajfčičky navštěvoval ji častěji a pravidelněji, až o příštím masopustě z toho byla veselka.

Jaké to bylo divení všech, když je pan páter „shazoval“ s kazatelny.

Když pak v neděli zasedl jako obyčejně ve svůj kout v hospodě, obrátil se k němu soused a prohodil: „Tak co, Krofto, kerej pak z vás bude hrát prim, ty anebo tvoje žena?“

A druhý soused místo zamračeného Krofty spěšně odvětil: „No to víš, že ten, kerej víc fajfčiček vybafá.

A myslím, že teďko dojistá podlehne soused Krofta, a žena bude hospodářem!“

Hlučný smích zahlaholil šenkovnou, pantáta Krofta vyndal fajfčíčku z úst, zlostně odplivl a odsekl: „Nešť, alespoň nebude pro mne chodit žena do hospody, když bude mět hospodáře furt doma, ale vy jste žebráci na milost ženy odkázaný!“

Udeřil se furiantsky v prsa a vypustil husté koutouče dýmu, jež zahalily jeho zachmuřenou tvář úplně.

Od té doby měl pantáta Krofta od sousedů pokoj.

A snad proto, že na statku jeho hospodařili dva hospodáři, zkvétal statek utěšeně a k závisti všech sousedů.

Pantáta i se svou panímámou neprokouřili ani jeden komín, ale ještě jich několik přistavěli, kdežto mnohý ze sousedů prohospodařil v hospodě celý svůj grunt.

I Pán Bůh si na ně vzpomněl a daroval jim zdatného dědice, jemuž předali krásný, rozšířený grunt, ponechavše si pro sebe do hrobu pouze svoje nerozlučné — fajfčíčky.

Fricek.

Neuhodli byste, kdybych vám neprozradil, kdo byl Fricek. Miloval volnou přírodu, bydliště měl rozsáhlé, celou hladinu velikého rybníka uprostřed s malebným ostrůvkem, postříkaným sterými barvami kvetoucích květů ve stínu vysokých vrb, kol dokola jej vroubících, kde bylo jeho nejmilejší místo, když šibalské slunko vši silou upíralo své žhoucí paprsky na třpytnou, mírně rozčeřenou hladinu zamlklého rybníka.

Majestátně vznášelo se bělostné jeho tělo s hrdě vztýčenou hlavou na vysokém, štíhlém krku, jenž pružně skláněl se nad přírodním zrcadlem stříbrné hladiny, jejímiž tichými vodami brázdilo vážně sem

a tam, obratně vyhýbajíc se houštinám rákosí, které tvořilo jednotlivé trsy stále víc a více houstnoucí, až zastíňovalo v pozadí celou stranu rybníka jako malý les.

Volná hladina poseta byla rozložitými, vykrojenými listy a rozpukávajícími vodními růžemi — lekníny, které jako nádherný koberec rozprostíraly se v nepravidelných pestrých obrazcích kam oko dohlédlo, mizíce znenáhla v nejistém chaosu v houstnoucím lese rákosovém.

To vše bylo království hrdého Fricka, jenž projížděl je se vznešeným klidem a patrným sebevědomím, že nikdo v něm nemá většího práva než on, jenž vévodil mu již po kolik let absolutně, bezpodmínečně.

Měl také své obdivovatele, kteří mnohdy se zalíbením a v němém obdivu stanuli na hrázi rybníka, volající jej něžnými jmény a laskáním, jakoby s ním hovořiti chtěli, ale hrdý Fricek je obyčejně ignoroval, vznášeje se majestátně po zrcadlové hladině mezi nádhernými květy něžných leknínů.

Nuže Fricek a bělostná, štíhlá labuť byla jedna a táž bytost!

A kdo pokřtil tohoto poetického opeřence tak prosaickým jménem „Fricek“? — Toť kratinká historie.

Fricke nebyl tak přespríliš upjatým a nevšímavým, jak se zdálo, naopak měl vřelou přítelkyni, již miloval nelíčeně a zřejmě dáváje jí přednost přede všemi svou blahosklonností a na jejíž zavolání bez meškání vážnými tempy připlul až k samému okraji břehu, dáváje se laskati a hladiti její malou, hebkou ručkou.

Však také malá Jarmila měla ráda svého Fricka a jedině jí děkoval za toto jméno, které zevšeobecnělo a jímž kde kdo naň volal.

Jarmilka prokazovala mu za to všemožně svou lásku a péči. Co sama nejraději měla, uschovala vždy, a radostně pospíchajíc k rybníku, již z dálky naň volala stříbrným hláskem, a Fricek ji už očekával vážně a oddaně při samém břehu, věda, že nějaké pamlsky ho neminou. A nikdy se nezklamal.

Vždycky naň malá Jarmilka pamatovala.

Když jej nakrmila, sklonila se k němu a něžně ovinuvši útlé rámě kol jeho štíhlého krku, hladila jej, a šťastný Fricek tulil se k ní, své výrazné oko upíraje na ni láskyplně, jakoby jí chtěl mnoho a mnoho nevyslovitelného povědět.

Ó, rozuměla mu a měla ho proto ráda!

Nebylo snad čistší a ideálnější lásky ve světě nad tuto. — — —

Jejich schůzky staly se během času pravidelnými, že i Fricek již přesně očekával svou Jarmilku na určitém místě, natahuje svůj dlouhý krk k známé aleji, zda zakmitnou se bělounké šatečky mezi rozložitými lipami. A dočkal se.

Drobnými krůčky přihopkovala, v zástěrce skrývajíce vždy nějaké pamlsky pro něho, sedla si na břehu a drobet po drobtu vytahujíc ze zástěrky, podávala Frickovi. Vděčným pohledem ji odměňoval po každém soustu a tulil se k jejím nožkám, volně visícím nad zrádnou hladinou tichého rybníka. — — —

Tak uběhlo opět léto a blížil se zachmuřený podzim.

Jako obyčejně plna zvonivého smíchu přiběhla Jarmilka k svému Frickovi a mazlila se s ním. Sklánějíc se na příkrém břehu až téměř k samé hladině, líbala jeho sněhobílé peří a hladila malou ručkou rozložitá péra po perutích, rozmlouvajíc s ním jako s důvěrným přítelem o všem, co její malou hlavičku tížilo a čím srdéčko překypovalo. A Fricek stál ne-

hybně jako socha, vážně naslouchaje jejímu libému hlásku, jakoby rozuměl každému jejímu slovu.

„Milý Fricku, máš mne taky tak rád, jako já tebe? Tož čekej mne zas zítra, víš, zítra opět na tomto místě, rozumíš?“

Pohladila jej něžně po hlavě, nahnula se k němu, aby ho ještě objala — v tom uklouzla jí nožka, vzduchem projel úzkostlivý výkřik — a malá Jarmilka zmizela navždy v zrádných hlubinách tichého rybníka.

Jen velká kola rozčeřila klidnou hladinu, a mezi nimi uděšeně projížděla bílá labuť. Co chvíle skláněla svou hlavu pod vlnící se vodu, ale malé Jarmilky již nespatriila.

Smutný skřek vydral se z jejího hrdla a jako šílená prchala labuť k malému ostrovu. — — — —

Den co den viděli ji pak v tutéž dobu a na témže místě nehybně čekati u břehu, jak smutně zírala v lipovou alej, natahujíc svůj štíhlý krk a upírajíc mezi stromy toužebný pohled, brzo-li zasvitnou bělounké šatečky Jarmilčiny a ona přihopká v rozmarném smíchu s plnou zástěrkou různých pamlsků. Ale když se jí dočkati nemohla, zoufale projížděla po celém rybníce, uchylujíc se posléze ve svůj úkryt na stinném ostrůvku.

Jednoho dne našli ji tam — mrtvou. Žalem skonala.

— — — — —

Dávno odkvetly již lekníny, zežloutlo vysoké rákosí, prořídli bujné ostrůvky i opadla hustá lípová alej — a těžký smutek rozprostřel svůj chmurný plášť po celém rybníce. Jakoby pohřbil idylickou lásku malé Jarmilky a vážného Fricka.

Rybník osiřel.

C i t.

Smékalovi roznemohla se kráva. Nechtěla žrát už druhý den. Pln obavy zavolal čeledína a nařizoval mu: „Jeď hned do města k zvěrolékaři, ať s tebou přijede, že nám straka nežere!“

Čeledín neprodleně zapráhl koně, zapráskal jim bičem nad hlavami, že polekáni v divokém úprku vyrazili ze vrat.

Za hodinu byl z města zpět se zvěrolékařem. Tento ohledav krávu, napsal recept a na otázku Smékalovu, zda straka bude brzy zdráva, odpověděl nedbale: „Uvidíme, uvidíme, za několik dní se přijdu k vám opět podívat, zatím jí pilně dávejte ty prášky, co jsem předepsal!“

Sedl zas do bryčky, a čeledín zavezl jej nazpět, do města, kdež v lékárně dal zhotoviti předepsaný lék.

Následujícího dne Smékalce se udělalo náhle špatně, každou chvíli posedávala mezi prací, až konečně si postěžovala muži: „Ty, hleď, mně je jaksi špatně, píchá mně v zádech k nevydržení a pálí na prsou jako oheň; abys poslal raději pro doctora!“

„Ja, pro doctora!“ utrl se muž. „Jak tě trochu někde píchne, už doctora. Však ono to přejde samo, lehni si a dej si na záda křenovou placku!“

Smékalka už neříkala ničeho, za chvíli si však lehla a potichu naříkala.

Druhého dne jí přitížilo a zas si postěžovala muži.

„Počkej, pošlu ti pro starou Hřímalku, ta tě namaže a budeš jako lusk!“

Za chvíli přibelhala se stará Hřímalka, ohledala nemocnou a vrtíc hlavou obrátila se na Smékala: „Pantáto, holečku, to nebude jen tak, pošlete radši pro doctora, vždyť panímáma jen hoří!“

„Ale vy ženské hned toho naděláte, namažte ji

řádně a bude zas dobře, je beztak jen trochu polámaná!“

Hřímalka už neodpověděla, vykasala rukávy a pustila se do mazání.

Třetího dne bylo Smékalce již opravdu velmi zle. Jen sténala, ani polévky nepřijala, rozpukané horkostí rty svlažujíc limonádou.

Když to viděl Smékal, zarazil se a povídal: „Aby sme přece pro toho dochtora dojeli, když ti není líp. Hej, Francku, zapřáhni a jeď do města pro pana dochtora panímámě!“

Za hodinu vrátil se Francek s lékařem, jenž ihned vyšetřil stav nemocné.

Povážlivě vrtěl hlavou, předepsal léky a když vyšel na zápraží, se zřejmou výčitkou pravil Smékalovi: „Proč pak jste pro mne nepřijeli již dříve, alespoň včera, teď je to zatrolená věc; vy na venkově si myslíte, že dokud duše není na jazyku, doktor v domě je zbytečný. Neručím vám...!“

Zalekl se Smékal slov lékařových a podrbal se rozpačitě za uchem.

„Tak s Bohem!“ doložil lékař již na bryčce, „zítra ráno přijedu zase.“

Smékalce bylo stále hůře. Obavy lékařovy se plnily. — — —

Za dva dny po té přijel zvěrolékař podívat se na straku. Tato již přežvykovala a vesele hleděla do světa. Bylo zřejmo, že prášky konaly svou povinnost.

„Tak vidíte, straka je už jako rus, máme vyhráno!“ prohodil zvěrolékař k Smékalovi. „Opakujte ještě jednou ten recept a bude zcela dobře!“

Smékal radostně pokyvoval hlavou, sepal ruce a odvětil: „Chvála Bohu, že alespoň straka bude zase zdráva!“

Do večera vypustila panímáma duši...

Písmákův smrk.

Starý Nesbeda byl znám po kraji daleko široko jako vyhlášený písmák. Už hezkých pár desítek se převalilo přes jeho bedra, ale byl ještě statné postavy, bystrých očí, a rozumu měl vždy až nazbyt.

To byly zvlášť pověstné besedy, když „U zeleného stromu“ sesedli se sousedé a v jich čele starý Nesbeda, jenž besedy zahajoval a vedl prim. Co on řekl, to platilo, a ozval-li se kdo proti, zle bylo.

„Co ty můžeš povídat,“ rozhorleně odsekl. „Co já mám v patě, nemáš ty v celé hlavě, a když jsi se narodil, já už všechno přestudýroval, a teď mne chceš poučovat?“

Ovšem obyčejně mezi nejmladšími vyskytla se vždy nějaká oposice, ale starý Nesbeda zkrátka byl s ní hotov. Převahu měl na své straně, protože byl u starších zvláště ctěn a vážen, kteří mu věřili na slovo a nic nedali naň dopustiti.

Ale poslední dobou se jim přece jedno na něm nelíbilo. Starý Nesbeda vyhýbal se nápadně kostelu, ačkoliv dříve byl horlivým, rádným katolíkem, jenž nevynechal bez příčiny žádné bohoslužby. Když mu to konečně vytýkali, mávl jen pohrdavě rukou do vzduchu a povýšeně odvětil: „Láry fáry, překonané stanovisko. Ja, ja, bývávalo dříve, ale to jsem měl mozek ještě zatemnělý, ale dnes už vím mnoho, všechno! Čtete „Červánky“, „Rovnost“, „Právo Lidu“ a všechny ty letáky? Kdyby to nebyla pravda, nesmělo by se to psát. A jak se to píše! Ja, ja, to byste oči otvírali. Však já vím, co vím, a pravda je to. Sociáli, to jsou kabrňáci, nic se nebojí říci pravdu do očí. Tak je to!“

Starý Nesbeda rozhlédl se vítězoslavně po sousedech, z nichž přemnozí sice vrtěli rozhněvaně hlavami, ale přece se neodvážili proti tomu slova namí-

tati, kdežto někteří z těch mladších se sebevědomým úsměvem přikyvovali, ba i hlasitými výkřiky svůj souhlas dotvrzovali.

„Ja, ja, milí sousedé,“ rozehrával se starý Nesbeda. „Už nevěřím na nic. To máte tak. Celý svět povstal sám od sebe, napřed byla samá mlhovina, tím stálým třením houstla, až se z toho stala naše země a ostatní tělesa nebeská. Stálým zdokonačováním povstala pak zvířata až do opice, z které se časem vyvinul člověk. A ten si svou fantasií vytvořil všecko sám. Vymyslí si bohy, náboženství pohanské, protože to nedovedl pochopiti, jak vše mohlo povstat, klaněl se přírodním silám jako nadpřirozeným a nadělal z nich hromadu bohů, až konečně přišel k názoru, že jenom jedna bytost ovládá všecko a to že je Bůh. Ale je to zatím všechno přírodní síla, kterou jedenkrát bude moci člověk ovládati, až vyspěje svým rozumem tak daleko, aby ji mohl podrobně prozkoumati. Tak je to!“

„A co Kristus, co zázraky, které činil a které se dosud dějí?“ odvážil se konečně namítnouti starý Kouba.

„Láry fáry, to jsou samé pohádky. Nejsou zázraky, to jsou nám ještě neznámé přírodní síly, kterým budeme mocí jednou poroučet!“

„A co řekneš jenom tomu, když nebožtíku Kalinovi, dej mu Pán Bůh nebe, po čase pravice uschla, kterou hodil na potupu kámen po kříži u Božích muk? Však se pamatuješ, že mu ji musili uříznout. V tom nebyl prst Boží?“

Starý Nesbeda se sebevědomě usmál a odpověděl: „To byla náhoda. Přece rozum mi dá, že si mohu dělati s tím, co si sám urobím, co chci. Dřevo ani kámen nemohou dělat zázraky. Náhoda to byla. Já ti něco povím, jak jste bláhoví. Zejtra pověsím na prostřední ze tří smrků u obecního lesa svatý obrázek.

Všici pak půjdete kolem, i náš panáček, budete smekat a klanět se mu, a přece jsem jej tam dal já — nevěrec. Pomůže vám něco a uškodí mně? Nepomůže ani neuškodí, bude tam viset pokojně, až ztrouchniví a rozpadne se. Vidíte, jak jste bláhoví?“

„Nerouhej se!“ okřikl jej starý Kouba. „Tím vzdávám poctu jen tomu svatému, kterého obrázek představuje, což je naší povinností, a neklaníme se tomu dřevu nebo plátnu; nejsme přec modláři. Je vidět, že, jak jsi starý písmák, přece jsi se dal zlákat a zaběhl jsi na scestí. Ať jednou toho nelituješ a nepykáš!“

Ale starý Nesbeda se jen hlučně zasmál a přihnul si notně z korbele. — — —

Za několik dní vskutku na prostředním smrku u obecního lesa visel neumělý obrázek Panny Marie.

Všichni zbožní, kteří kráčeli kolem, vzdali povinnou úctu Panně Marii, jen někteří, jimž v čele stál starý Nesbeda, se uštěpačně smáli, prý té lidské hlouposti.

Tak uběhlo jaro i kus léta a nastal čas žní. Parné dny zavládly a obilí schlo — až radost.

Všichni sousedé pospíchali, aby hojnou úrodu zavčas dostali do stodol, obávající se náhlé bouřky, která beztak již hrozila každé chvíle.

Pod obecním lesem na polích pracovalo o překot několik hospodářů s čeládkou, mezi nimi na svém poli také starý Nesbeda.

Než se kdo nadál, obloha se zatáhla těžkými mraky, jež věštily prudkou bouři. A dříve než se mohli pracující utéci do domovů, rozpoutala se bouře v celé své hrůze. Obloha byla v jedné výhni, dunění a rachot otrásaly vzduchem a rána za ránou dopadaly, jak se křižovaly ohnivé blesky, na všechny strany. S lijákem spustily se i kroupy, až země duněla.

Lidé se žehnali a poděšení utíkali pod smrky, hledající tam záchrany. Jen starý Nesbeda se smál. Pod oběma smrkami tísnilo se již na tučt lidí, pouze u prostředního stál rozumující Nesbeda sám.

„No tak, co se bojíte, vždyť vás uchrání tadyhle ten obrázek a žádný si sem nestoupí!“

„Nerouhejte se ještě a buďte rád, jestli vás ochrání.“

„Co pak mne, já na takové pleskotiny nevěřím.“

V tom černý mrak zrovna nad lesem se rozevřel, obrovský oheň z něho vyšlehl a v zápětí následovala strašlivá rána, provázená praskajícím třeskotem.

A současně projel vzduchem pronikavý výkřik; když se z uděšení lidé vzpamatovali, spatřili mohutnou větev smrku sraženou bleskem k zemi a pod ní rozmačkaného starého Nesbedu.

Přiskočili k němu, vyprostili ho, ale už nedýchal.

Nevěřil a nevěra ho také zabila...

Starý Kouba, když to uslyšel, setřel si vytrysklou z oka slzu a potřásaje šedivou hlavou prohodil: „Vidíte, vidíte, každý se shledá se svým. Smál se nebožtíku Kalinovi, a už je s ním před soudnou stolicí Nejvyššího. Není v tom taky prst Boží?“

Od té doby říkají prostřednímu smrkovi bleskem rozraženému Písmákův smrk.

Pravdy života.

I.

„Rci mi pouhou pravdu!“ ovinula Olga svému ženichu rámě kol krku. „Miluješ mne skutečně, Arture, béřeš si mne jen z lásky a nikoliv pro peníze?“

„Ale jak si můžeš o mně mysliti něco takového, drahoušku, to víš, že jenom z čisté, upřímné lásky, neb tě opravdu miluji!“ — — —

Po roce.

Artur stojí u okna, nervosně pokuřuje cigaretu a bubnuje z dlouhé chvíle na sklo.

Olga sedí v houpací židli, rozčileně ovívá tváře hedvábným šátečkem, zívá a nudí se.

Olga vyčítavě, plačtivým hlasem: „Už jsi se mne nasytil, že si mne ani nevšimneš? Tak krátce trvala tato láska, a přec jsi mi přísahal, že si mne béřeš z čisté lásky! Ale přesvědčila jsem se, že jsi mne nemiloval, nýbrž moje peníze! Jak jsem se, ubohá, zklamala!“

Artur, vypustiv s úsměškem kotouč modravého dýmu: „Já též! Myslil jsem, že opravdu dostaneš více!“

II.

Za dveřmi stojí dokonalý typ vagabunda. Plačtivým hlasem žebrá o almužnu.

„Smilujou se nad nešťastným tvorem, pronásledovaným krutým osudem. Mám doma nemocnou ženu a pět hladových dětí, které nemají co do úst a umírají hlady. Z práce mne propustili, že jsem mrzák, všude mne nemilosrdně odhánějí, oh, smilujou se, prosím jich, nade mnou...“

Soucitná hospodyně útrpně naň hledí a lituje ho: „Pět dětí že máte doma a nemocnou ženu? A z práce že vás propustili ti necitové? Nelžete, je to pravda, co povídáte?“

„Ale, milostpaničko, co si jen o mne myslují, na mou duši nelžu slovem, je to se mnou k zoufání!“

„Tož tady máte, nešťastný muži, a kupte ženě i dětem, ať mají co jíst!“

Vandrákovi se zaleskly oči, když uzřel na své dlani lesknoucí se peníz, a za stálého děkování se odplížil.

Sotva se ocitl za rohem, opatrně rozhlédl se na všechny strany a ráznými kroky zamířil rovnou k protější kořalně. Spěšně otevřel dveře a zmizel v přítmí.

Šel — jako obyčejně — zapít pravdu, na níž bral vždy za svědka svou vlastní duši.

III.

K smrti odsouzeného vedli na popraviště.

Po vykonaných formaliích, když se již kat chystal dáti mu kličku na krk, vyprosil si odsouzenec ještě krátký proslov.

„Přátelé!“ zvolal k davu kol šibenice se tísnícím, „stojím nad hrobem, ale nelitujte mne, spíše mojí zbloudilé duše! Byl jsem velký hříšník, neznaboh, zloděj, palič, vrah, a snad bych byl upadl ještě hlouběji, kdyby mne ruka spravedlnosti nebyla zadržela a neučinila neškodným. Zajisté právem, neb si toho zasloužím. — A víte, co toho bylo příčinou? Miloval jsem lež a nenáviděl pravdu. Přelhával jsem již v mládí rodiče, nalhával svým spolubližním, obelhal i své svědomí a Boha zatracoval, ale věčnou Pravdu jsem přelhati přece nemohl. Ta nyní vykoná nade mnou spravedlivý trest!“

V několika minutách na to houpalo se již bezduché tělo jeho na šibenici.

Byla to jediná pravda, kterou byl vyřkl ve svém životě. — — —

Svatební šaty.

Skloněna nad šicím strojem chvatně došívala bílé hedvábné šaty. Těžké svatební šaty.

Za nedlouho již očekávala k poslední zkoušce mladou nevěstu a proto pospíchala. Ještě několik stehů, a nádherná roba hotova půvabně spočívala na klíně mladé švadleny.

S trpkým úsměvem na ni pohlédla, přejela chvějící se rukou čelo a hluboce vzdychla. Skloněnou hlavou táhl jí roj vzpomínek a vyvolával celé scenerie před přivřenýma očima z minulosti dávné i blízké, jež připadala jí jako těžký sen, z něhož se právě probudila v prosaickou skutečnost.

Pohled na svatební šaty, na první svatební šaty, které byly dílem rukou jejích, vybavoval veškery tyto krásné i strastné vzpomínky právě uplynulého mládí, jež zůstavilo v jejím srdci svým krutým údělem stále rozjitřenou jizvu, kterou ani čas dosud nedovedl zhojiti.

Jako chudobná dívka, usouzená tvrdým osudem k věčné práci, neměla velikých tužeb ani smavých ideálů, po nichž touží každé mladé srdce, ale přála si jen, aby našla alespoň jedinou cituplnou duši chápající její tichý bol, duši soucitnou, jež by jí pomáhala nadlehčovati těžké břímě života.

A přání její se splnilo nad očekávání. Mimo nadání zasvitla jasná hvězda na tmavé klenbě jejího žití a ozářila ji hřejným světlem, jako smavé slunko po dlouhé noci se probouzející svět.

Nahodile seznámila se před několika lety s mladým mužem, jehož obraz příliš hluboko vryl se v její srdce, které vyburcováno z klidu začalo prahnouti touhou po citu dosud nepoznaném, jako rozvíjející se květinka po vláze nutné k svému rozvoji, že mimoděk a proti své vůli projevovala mu při každé příležitosti svou náklonnost, již zdál se mladý muž spláceti stejnou něhou.

Mezi jejich příbuznými dušemi počal se vyvíjeti román lásky.

Studoval práva na vlastní pěst, pocházeje z velice chudé rodiny.

Vypomáhala mu dle možnosti a snažila se, aby mu při obtížném studiu umenšila starost o nutnou

existenci. Úporně šila celé dny, ba často i noci obětovala, aby jí bylo možno milovaného Karla něčím milým překvapiti a tu a tam i penězi podpořiti bez nejmenších nároků.

O budoucnosti nikdy nepřemítala, na konce jejich poměru nikdy nemyslíla, žila jen přítomnosti, jež vyvažila jí všechno strádání a úplně dostačovala ke spokojenosti.

Čas jí rychle plynul, a než se nadála, Karel ukončil studia, složil doktorát a vstoupil do státní služby k politickému úřadu. Byl za krátko přesazen k venkovskému hejtmanství, nastalo jí smutné rozloučení.

Sliboval jí, že nikdy na ni nezapomene, že ji má upřímně rád, že často jí bude psáti, ano i dle možnosti ji navštíví a — odjel.

Osaměla se svým štěstím i smutkem. — Každý den, v němž obdržela od něho zpráv, byl pro ni svátkem, jinak plynuly jí dny fádně, strašně nudně, někdy až zoufale. To když jí dlouho nepsával.

Asi za rok již počaly jeho dopisy řádnouti a také vřelý tón značně ochladl, že zřejmě vycítila jakousi lhostejnost a jen povinnou formálnost z těch řádků, jež ji bodaly až k srdci.

Pak dopisy přestaly vůbec docházeti. — Psala mu asi dvě, tři zoufalá psaní, ale odpovědi se již nedočkala. Pátrala, zda jest ještě v témž městě, ale byl přeložen již jinam.

Přes rok neslyšela o něm slůvka, opustil ji nadobro, on, v něhož nejvíce věřila, on, jemuž nejvíce obětovala a pro nějž nelitovala ničeho, aniž čeho žádala, než co sám jí byl dobrovolně slíbil. Jaké to zklamání! Jak ji bodaly nyní veškery tyto vzpomínky, a zvláště dnes.

Psal jí v posledním dopise: — nermuť se již, za krátko budeš si moci šít své šaty svatební, nádherné

hedvábné šaty. Sen ten se splní, budu již v brzku jmenován — — —!

A zatím?

Vřelé slzy vytryskly jí z očí a kanuly v klín na bílé svatební šaty. Na první, co náhoda jí dopřála šíti, ale nebyly určeny pro ni. Bude-li alespoň ta neznámá nevěsta v nich šťastna, když jí osud toho štěstí odepřel, a ona sterými slzami zkropila jejich hedváb, vyplakavši do nich celé své vybájené a ztracené štěstí?

Vzdychla beznadějně, vstala a odložila došité šaty na postel.

Na dvěře bylo lehce zaklepáno.

Vešla mladá dáma.

„Právě jsem dohotovila vaše svatební šaty, milostivá slečno,“ nutila se do úsměvu, přemáhajíc rozehvění, „a doufám, že budete zcela spokojena.“

„Byla jste mi doporučena jako zručná švadlena, myslím tudíž, že mé očekávání nezklamete,“ odvětila mladá dáma, odkládajíc plášť.

„Prosím, račte jenom bez ostychu odložití svrchní šat, pomohu milostivé slečně obléci šaty a opravím ještě dnes, bude-li co potřeby. Kdy ráčíte míti svatbu?“

„Zítra odpoledne. Ráno musíte mi do hotelu určitě přinést šaty a pomůžete mi je pak obléci a zaranžovati, co bude nutno. Tedy nezapomeňte!“

„Zcela určitě, račte být ubezpečena!“ promlouvala švadlena, pomáhajíc chvějícíma se rukama do šatů mladé nevěstě.

Tato stoupla si před vysoké zrcadlo a dívala se se zálibou na svou štíhlou postavu, jejíž vnady velice zvyšovaly nádherně ušité svatební šaty.

„Krásně, velice pěkně mi padnou, jsem spokojena!“ promlouvala, otáčeje se na všechny strany před zrcadlem. „Nebude skoro potřeby ani oprav.“

„Maličko! Však jsem si dala záležet, milostivá slečno, jsou to mé první svatební šaty,“ zajikla se švadlena a spěšně pomáhala jí je svlékat, aby zakryla své rozčilení.

„Není vám snad dobře, či pracovala jste dlouho do noci?“ soucitně dívajíc se na ni, pravila mladá dáma. „Jste přepadlá a bledá, oči máte zarudlé...“

„Ano, šila jsem dlouho, ale to nic nevádí, zase to přejde,“ usmála se trpce švadlena.

„Ubohá...,“ zašeptala soucitně dáma. „Těžké živobytí!“

„Těžké...,“ jako ve snách opětovala po ní. „Což jen když milostivá slečna bude šťastna. Je to vážný krok do budoucnosti.“

„Ó, co pak o to! Já mám svého Karla šíleně ráda, a on mne asi též.“

„Karla?“ tlumeně zavzlykla švadlena a zbledla náhle.

„Tak se jmenuje můj ženich křestním jménem, jest koncipistou u místodržitelství nedávno sem přesazený z našeho města, kde učinil si se mnou známost. Velice hezký a dobrý a tak měkkého srdce. Jmenuje se Karel Sezima...“

„On...?“ vykřikla švadlena a zapotácěla se.

„Ale co je vám, není vám skutečně volno?“

„Promiňte... není... Přišlo mi náhle mdlo... Snad to pomine...!“ Křečovitě držela se hrany stolu, aby neklesla. Před očima se jí zatmělo.

„Nebudu vás již zdržovati, půjdu. Prosím vás tedy, nezapomeňte. Ráno mne ustrojíte v hotelu do svatebních šatů. Ano?“

Mladá dáma oblékla rychle plášť a poroučela se.

Bledá, ztrnulá a chvějíc se na celém těle, švadlena kývla jen hlavou a sotva na pozdrav odpověděla.

Bylo jí skutečně mdlo, úzko, tak těžko, jakoby balvan se valil na ni a pohřbít ji chtěl svou tíhou na věky.

Pojednou křečovitě sebou škubla, sklesla na židli a tisknouc rozpálenou hlavu do dlaní, vypukla v usedavý pláč. — — — — —
— — — — —

Následujícího jitra vylovili z hlubin řeky mrtvolu mladé švadleny, oděnou v bílé, hedvábné svatební šaty. — — —

Dva prsteny.

Jsou osudy lidské mnohdy tak spleťité a zvláštní, že rozum marně se namáhá, aby vnikl v zákulisí záhadného divadla, na jehož jevišti odehrává se lidský život, řízen neznámou, tajemnou mocí. — — — —

Setkal jsem se nedávno ve společnosti se starším vážným pánem, jehož zjev upoutal hned při prvním pohledu mou pozornost. Jeho seriousní vystupování získalo si rázem u všech přítomných sympatií, zvláště ve mně vzbudilo snahu, abych se s ním blíže seznámil a zapředl rozhovor.

Prostřednictvím jednoho přítele se mé přání také uskutečnilo.

Seděli jsme naproti sobě v kuřáckém salonu u malého stolku, kamž jsme se byli uchýlili na jeho přání, neboť byl náruživým kuřákem. Nejsilnější doutníky byly mu pravou pochoutkou, a bylo vskutku zajímavé pozorovati, s jakou gustiosností vdechuje dým a opět vypouští v hustých, pravidelných kotoučích, jež se zálibou sledoval vždy ztrnulým pohledem, až se rozplynuly.

V pravé ruce držel doutník a jak jej vždy povznesl elegantním pohybem ke rtům, zazářil ohnivými

barvami na jednom prstu nádherný brilant. Všimnul jsem si vzácného prstenu pozorněji a ke svému podivu spatřil jsem hned vedle něho ještě jeden kroužek zlatý, ale lesku matného, jakoby otřelého, s červeným kamenem, snad imitací rubínu. Tak chudě krčil se vedle pyšného a třpytného souseda, že jsem se nezadržel a upíraje pohled na oba prsteny, se zřejmým podivem jsem se tázal:

„Promiňte, pane doktore, že vyrušuji vás v řeči na pohled titěrnou otázkou, která však vzbudila moji zvědavost a nutká mne, abych ji ukojil. Napadla mne právě v tom okamžiku, když jsem si bedlivěji všimnul vašich obou prstenů, nádherného brilantu a onoho chudého, tuctového prstýnku s imitací. Proč nosíte oba dva na témže prstu, aby kontrast jich byl tak příliš nápadný? Patrně rodinná památka?“

Můj společník se jemně usmál a něžným pohledem spočinuv na prstenech, odpověděl: „I vám ten kontrast se zdá záhadným? Nemýlíte se, jste na pravé stopě. A mohu se vám předem přiznati, že právě ten chudobný, tuctový prstýnek je mi bližším a dražším, nežli brilantový. Oba hrály v mém životě vážnou roli, jejíž dozvuky jsou patrný ještě dnes, po mnohých letech, ony jsou mým talismanem, jenž probouzí nejkrásnější i nejbolestnější vzpomínky z mého života, jsou mým fatem, který při každém pohledu na ně jitrí v nitru chmurné výčitky a vynáší nade mnou spravedlivý soud mého vlastního svědomí...“

Zamlčel se, a v jeho oku zaleskla se slza třpytná.

„Toť podivné!“ pravil jsem v zadumání. „Ještě více jste vzpružil moji zvědavost...“

„Povím vám celou historii, opravdu zvláštní svou nahodilostí, shodou okolností, divným osudem. Jak se to vezme!“

Sklepal šedý popel doutníku do misky a vypustiv mohutný kotouč dýmu, pokračoval: „Jak vám již

známo, jsem povoláním lékař. Pocházím z chudé venkovské rodiny, která s nesmírnými obětmi umožnila mi studie, že jsem se protloukl gymnasiem, stanuv pln bohatých nadějí na rozcestí svého příštího života. Jevil jsem náklonnost a lásku k vědě lékařské, považuje ji za nejhumannější povolání, a odhodlal jsem se definitivně věnovati jí celý svůj život. Odebral jsem se tudíž na další studia do Prahy. Ovšem na vlastní pěst, neboť z domova nebylo možno již očekávati nějaké podpory, čehož jsem si byl předem vědom. Ale uchytil jsem se. Šťastný osud zavál mne mezi dobré lidi, dostal jsem se v podnájem menší úřednické rodiny, kteráž si mne oblíbila, ujala se mne jako syna a po celá léta až do ukončení studií podporovala.

Nikdy nebyl bych snad bez pomoci jejich dostudoval. Byl jsem si toho také vědom a cítil jsem se dobrým těm lidem vděčností zavázán. Měli jediné dítě, hezkou, mladou dcerušku, jménem Hermínu, rozšafnou a přítulnou.

Záhy přilnuli jsme k sobě, a nevím již ani proč, snad i z pocitu vděčnosti, vyvinul se mezi námi vbrzku přátelský poměr, jenž vyvrcholil v upřímnou lásku. Sliboval jsem jí nesčetněkrát, že, jakmile ukončím studia a dosáhnu nějakého slušného místa, stane se mou ženou, a naše tajné plány i toužebná přání se uskuteční. A vskutku, když jsem složil s významáním poslední rigorosum, projevil jsem svůj úmysl otevřeně i jejím rodičům, kteří radostí slzeli nad překvapující zprávou.

Slavili jsme potom jakési zasnuby, chudé ovšem, ale upřímné, hřejné, při nichž daroval jsem jí právě tento tuctový prstýnek.

Stal jsem se pak asistentem ve všeobecné nemocnici se skrovným sice platem, ale nadějnou budoucností.

V krátkém čase získal jsem si popularity, že stal jsem se pravou rukou profesorovou. Nebylo snad operace, při níž bych byl neasistoval. Profesor si mne oblíbil a bral i k nejtěžším případům.

Jedenkrát přivezli nám již napolo mrtvého pacienta, u něhož rozhodovala rychlá, těžká operace. Byl to známý bohatý továrník pražský. Profesor však nebyl přítomen, byl právě odvolán telegraficky kamsi na venkov, podjal jsem se tedy odhodlaně operace sám, a to s úspěchem. Továrník se uzdravil a poslal mi v děkovném dopise ještě zvláštní honorář se žádostí, abych ho neopomenul příležitostně navštívit. Rozumí se, že jsem jeho přání vyhověl a jej po nějaké době v jeho vile navštívil.

Radostně byl jsem uvítán celou rodinou a pohostěn. Při této příležitosti seznámil jsem se s továrníkovou dcerou, velice sličnou a distinguovanou dámou, kteráž na mne učinila zvláštní, nevysvětlitelný dojem.

Návštěvy moje do vily staly se pak pravidelnějšími a častějšími. Znenáhla obraz Hermínin v mém srdci počal blednouti a na místě jeho vyrůstati obraz jiný, svůdnější — sličné Olgy. Průlom k zhrzené lásce byl učiněn, dokončení její tragedie dostavilo se již samo.

Snad mne i Olga milovala, nechci tvrditi, snad mne zaslepilo její bohatství, nevím, ale pohled můj často a často pásl se s hřejivým sebevědomím na tomto třpytném brilantu, jež jste obdivoval dnes i vy, a který byl jejím zásnubním darem.

Měl jsem již před svatbou. Neměl jsem odvahy, abych osobně sdělil Hermíně svou věrolomnost, odeslal jsem jí dopis, v němž jsem jí oznámil stručně své rozhodnutí, formálně prosil za prominutí, zároveň snaže se ospravedlniti malichernými výmluvami, a jako ironicky přál jsem jí mnoho štěstí v budoucím

jejím životě. Byl to opravdu můj nejpadoušťejší dopis v celém žití. Odpověď nepřišla žádná.

Trochu uklidněn očekával jsem den sňatku. S továrníkem, otcem mé nevěsty, bylo již vše definitivně ujednáno. V duchu kreslil jsem si nádhernou budoucnost nejrůžovějšími barvami.

Jak jsem byl špatný!

As několik dní před svatbou byl jsem povolán do pathologického ústavu. Profesor nebyl přítomen několik sekcí bylo nutno, a tu jsem měl vypomoci.

Na kamenných stolech ležely tři mrtvoly sebevrahů, jež se měly pitvati. Přikryty byly bílými prostěradly, dva muži a jedna mladá dívka. Tak mi hlásil sluha.

Nařídil jsem první pitvu mladé dívky. Přistoupil jsem k pitevnímu stolu, na němž mrtvola ležela, odhrnul od nohou prostěradlo a ze zvyku vzal ji za ledovou ruku, prohodiv s lehkým úsměvem: „Škoda, opět zmařen mladý život, proč pak se asi utopila?“

V tom ucítil jsem v prstech lesklý, kovový kroužek, jenž ovíjel ztuhlý prst její ruky. Pohlédl jsem naň a zaražen pustil jsem ruku.

Neblahá myšlenka bodla mne u srdce. Snad ne, nikoliv, bylo by to možno? Nervosním pohybem strhl jsem s těla prostěradlo a k zděšenému úžasu vskutku se na mne chmurně usmívala bledá tvář — Hermína.

„Hermína!“ vydechl jsem těžce.

„A tys její vrah!“ zaburácel v mém nitru neznámý hlas. Těžce svěsil jsem hlavu, aby nebylo vidět deroucích se slz lítosti, a znovu jsem uchopil křečovitě její ledovou pravici.

Rozloučení! Takové tedy? Ne, ne, jak hrozné, alespoň ten prstýnek, jenž tolikráte byl svědkem blahých chvil naší lásky, mi vrať na památku!

S námahou jsem jej sňal, v tom mi však vyklouzl z ruky a dopadnuv na kamenné dlaždice, smutně pozazvonil. V tom momentu projely mi hlavou hrůzně krásné verše, z básně Sv. Čecha:

Vrať mi ten kroužek zlacený,
ty muži chladné vrásky,
onť žehnaný a svěcený
posvátnou slzou lásky!

Ano, byl také žehnaný a svěcený celou tragedií lásky zhrzené, on byl nejdražším a nejsvětějším odkazem té, kteréž jsem nebyl hoden. — — —

A přejete si konec? Je tak prostý, tak logický ...

Neoženil jsem se již, a jedinou vzpomínkou naiony chvíle zůstaly mi tyto dva prsteny. Jeden drahocenný s nádherným brilantem, jehož mrtvá, příšerná krása pohřbila můj duševní klid, druhý prostý, chudičkový, s krvavou kapkou vřelé lásky, jejímž symbolem je červený rubín.

Kdykoliv naň pohlédnu, vidím na kamenném pitevním stole bílou mrtvolu s bledou tváří a s usmívajícími se rty posledním dechem umírající lásky!“

Doktor se odmlčel a zamženým zrakem spočinul na krvavém rubínu.

Kapitoly o chudých.

Šli dva po silnici. Jeden klopýtal na pravo, druhý na levo.

„Bratře, zhynu hlady. Za lžíci čočovice prodal bych ti prvorozenství, jako Esau.“

„A já za ohlodanou kost bych ti život dal, zmírám hlady!“

Mlčky klopýtali dále. — — —

V příkopě pes spokojeně olizoval hubenou kost.

Ten mladší ~~je~~ spatřil a holí, o niž se opíral, udeřil jej vší silou ~~je~~ přes hřbet.

Pes bolestně zakňučel a zanechav kosti uháněl postrašen pryč.

Jako šílený vrhl se mladší na kost a vycenil na ni hladové zuby. Ale i starší dravým pohybem ji uchvátil a nechtěl popustit.

Tahali se.

Svalili se na zem a volnou rukou bili si do tváří.

V tom starší dostal se na vrch a sevřev hrdlo pod ním se zmítajícího, divoce vyřázel: „Pustíš, pustíš?“

„Nepustím, je má!“

„Pustíš!“ — Vší silou stiskl mu hrdlo, že vyražené zvuky v něm navždy uvázly.

Obličej mladšího zmodral a oči vystoupily z důlků.

„Vidíš? Pustíš!“ vítězoslavně mával kostí nad hlavou a pak ~~hlavě~~ zabořil do ní vyceněné zuby.

Bezduch ~~lehl~~ mladší na zemi. Již hladu nepociťoval.

Obětoval ~~je~~ pro kost, smrt ho nasýtila — —

*

*

Bim — bam, bim — bam, bim — bam.....

Umíráček svou tesknou píseň vyzváněl do světa. Na cestu duši nesmrtelné do říše věčného míru. — —

Pod věží stanul stařeček.

„Tak, tak, zas jedna dušička osvobozena od časného trápení! Kdo pak se to s námi rozloučil?“

„Kdo?“ — „Nepovím vám já, aniž kdo jiný. Včera nocoval v ~~he~~podě a ráno ho našli mrtvého. Přišel neznámý ~~odkudsi~~ z neznáma, a dnes jeho duše putuje již sama do ~~neznáma~~. Lehké odpočinutí dejž mu, Pane!“

„Tak, tak, musíme se pomodlit za neznámého!“

„Za neznámého! — — Amen!“ — —

Umíráček vesele hlaholil smutnou zvěst do světa.

Bim — bam, bim — bam, bim — bam.....

* * *

Putovali spolu světem. Starší slepý a mladší vidomý, jenž vodil slepého po cestách.

Zastavovali se u milosrdných duší, které je napájely, sytily a ještě milodary obdarovaly.

Mladší sbíral peníze a slepému odváděl. Ten pak vidomého živil a vše za něj platil.

Ale pojednou se probudil ďábel v srdci mladšího, že neodváděl již spravedlivě peněz, ponechávaje si potají část jich. V kořalně pak si koupil za ně kořalku a nepozorovaně cestou každé chvíle si přihýbal.

Alkohol záhy osvědčil i u něho svůj zlopověstný účinek a zatemnil jeho jasné vědomí, učiniv ho otrokem svých rozmarů. Svedl ho s cesty, že se sřítíl se stráně do vody, strhnuv za sebou slepého.

V studené lázni však rázem vystřízlivěl a vyškral se rychle na břeh. Ale než vzpomněl si na slepého, byl tento již pod vodou.

Hluboce vzdychnuv usedl na břeh a složil hlavu do dlaní.

Milosrdné duše, koho budete sytit, napájet a milodary zasypávat?!

Chudák okradl sebe. — — —

* * *

V černém salonním úboru, bílé rukavičky na rukou, lesklý cylindr na hlavě, zrcadlově vycíděné boty — v největším chvatu pospíchal ulicí.

Z bídy čerpaje odvalu, zastoupil mu cestu staříčkový žebrák a chvějícím hlasem prosil ho o almužnu.

„Vidíte, že spěchám a ještě mi vskočíte do cesty, nezdržujte mne, nemám dnes času!“ odbyl ho úsečně a pospíchal dále.

Před vysokou, zachmuřenou budovou se zastavil, přeletěl zběžně zrakem svůj úbor, je-li vše v pořádku, a s tlukoucím srdcem vystupoval po schodech do prvního patra.

Zaklepal uctivě na jedny dveře, pomalu stiskl kliku a váhavým krokem vstoupil do nádherné pracovny.

U stolu sedící starší pán, ponurého vzhledu, nervle obrátil hlavu ke dveřím a pichlavým pohledem utkvěl na něm.

„Má nejhlubší poklona!“ ukláněl svůj hřbet až téměř k povrchu těžkého perského koberce, tlumícího vážný jeho krok. „Jsem tak smělý a dovoluji se vám dnes představit, vysoce vážený pane presidente. Jsem čekatel uprázdněného místa a prosil bych snažně pana presidenta, by laskavě mi ono místo propůjčiti ráčil. Víím, že záleží to jedině na blahosklonnosti...“

„Tak, tak?“ přerušil netrpělivě proud jeho řeči starší pán, „vidíte přec, že jsem zapřažen v práci, jež nestrpí odkladu, pospíchám, abych už to měl s krku, a vy mne zrovna v tak nepříhodnou dobu vyrušujete! Nemám času... ostatně žadatelů je mnoho, velmi mnoho, těžko dá se asi co dělati...!“ A kynul mu na odchodnou rukou.

Bled vypotácel se ze dveří a ani nevěděl, jak ocitl se zase na ulici.

Žebráci! — — —

Zebráci.

Šel se sklopenou hlavou, nevšímaje si ruchu všedního života, neurčitým směrem stále vpřed. Cosi jej nutkalo, aby jen kráčel, ač nevěděl kam, ani proč.

Nic již neměl, proč by tedy váhal? Co může ještě ztratiti, když pozbyl už vše? Jediná touha pu-

díla je daleko, pryč, někam, kde je věčné zapomenutí a klid. Bojoval se životem, ale v boji podlehl. A jako poražený prchal, utíkal pryč, chtěl uniknouti všemu, i tomu hroznému nepříteli tvrdému, neúprosnému životu.

Byl hotov s ním. Prohrál, to věděl, to cítil. Unaven bojem až k smrti toužil po klidu. Ale kde jej nalézti, kdo může mu jej poskytnouti? Život, před nímž teď prchá a jenž mu všechno urval? Nikoliv, ten jenom hltá napořád, ale nevrací nikdy. Požírá oběti, stále jen oběti, a nespokojí se se soustem jedním. Nenasytný! Na, vezmi si všechno, ale vrať mi jen klid, ten toužený klid! Ale co bych ti už dal, vždyť máš vše a klidu mi nevrátíš! — Jizlivý smích v nitru provázel jeho myšlenky.

Co vlastně chtěl, jaké tužby vrhly jej do života a čeho dosáhl? Chtěl vzlétnouti vysoko, ale život přistříhl mu křídla, že rázem sletěl a potloukl se. Hledal tedy spravedlnost, chtěl jí požalovati si v svém neštěstí, ale místo ní našel šklebicí se neúprosnost. Strkán všemi putoval životem, docházejí všude jen zklamání, až byl již skoro nahý. Žebrák! Na těle i na duši. Nemaje, oč by se opřel, ztrácel odvahy a duševně hotov pokusil se naposled ironisovat. V ironii vlastního života hodlal nalézti útěchy, ale rozdrásal si duši do nejhlubších záhybův a počal opovrhovati vším.

Nenašel pochopení pro život, nepomyslel si, že nemá práva též něco od života požadovati. Nesamostatný, chabé vůle, byl kopán životem jako míč, až ocitnul se na smetisku.

Pojednou nabyl odvahy. Vzepřel se dorážejícímu nepříteli a usmyslel si, že se mu pomstí. Pomstí se, rázem učiní všemu konec, vysměje se životu. Už ví, kde nalezne klidu, věčného klidu, a bude mít pokoj! Hahaha! Klid... pokoj...!

V šílené touze zrychloval krok, že téměř utíkal. Pojednou narazil na něco. Vzpamatoval se a spatřil před sebou starého žebráka. S prosbou v oku vztahoval k němu vychrtlou ruku, jež byla zvyklá přijímati dárky milosrdenství, nemohouc již pracovati.

Udiveně pohlédl na staříckého žebráka, ruinu to člověka sklánějícího se nad hrobem, jak prosí úpěnlivě nemilosrdný život o trochu studeného sousta. Nemohl pochopiti! „Jsem žebrák jako ty, ale rozdělím se s tebou. Však se nenasytíme žádný z nás, hahaha, na, ber, když ti to stačí!“ Poslední haléře vysypal do dlaně žebrákovy. Tento, spatřiv takové bohatství, zazářil pohledem a vroucně děkoval: „Bůh vám to odplať, děkuji milosrdnému Bohu, že mi skytl dobrodince! Jsem už starý, nemohu pracovati a smrt nechce se smilovat, tak musím se rvát o každé sousto s životem, ale vy jste mlád, statný, vy můžete pracovati!“

Zaslechl sotva posledních slov, jak pospíchal, aby došel cíle.

„Jste mlád, vy můžete pracovati!“

Zarazil se. Pracovati, práce, vzdorovati práci krutému životu, toť zbraň, na niž si nevzpomněl a kterou zdatně může čeliti všem nepřátelům v žití. Pravda, snad je to pravda, zkusí ještě toto! Hle, ten vetřák žebrák dobrořečí, a on, statný muž, dávno už vše proklel. Zdaž nebyl částečně sám vinen? Zdaž svojí skepsí neznechutil si život sám a pro samu neplodnou filosofii nezapomněl na blahodárnou, osvěžující, úspěšnou práci? — — —

Obrátil se a pádlil k domovu. Cítil ve svém nitru cosi upokojujícího jeho zoufalý stav a jakousi neznámou sílu, jež dodávala mu odvahy proti nenáviděnému životu, spojenou s nadějí, že zvítězí, že zvítěziti musí!

Toužený klid ponenáhlu se mu vracel do rozbouřené duše, kterou utišoval svou blahodárnou mocí. Nepodlehl sveřepému nepříteli, již měl dosti odvahy, aby čelil mu úspěšnou zbraní — neúmornou prací. Žebrák ho zachránil. — — —

Hřbitove, hřbitove, zahrado zelená...

{ { {

Vzpomínám — —, je tomu již dobrých sedm nebo osm let.

Byl právě jeden z rozkošných jarních dnů, dýšících něhou poesie probouzející se přírody, jež vyvolává bezděčně v člověku hluboké dojmy dávno prchlých a nikdy se nevracejících slunných, hřejných chvil blaženého žití, nezkaleného ještě přívalem bouří a vichřic nemilosrdného osudu. Duši naší takovýto den bývá řídkým svátkem, v němž zbavena všedních strastí a bolův okřívá zase a touží po rozvíjejících se krásách věčně mladé přírody.

Ven, k ní — — —, bouří to v nitru a silou neodolatelnou pudí z těsného žaláře všedního našeho života!

Vyšel jsem. Předě mnou táhla se poprášená, bělošedá silnice, jako nekonečná vráska v hrud' pramatky země lidskou rukou vrytá, nemilosrdně protínajíc sametově hebký a sytě zelený koberec jásající přírody.

As hodinu za městem, po boku silnice, rozkládal se malý, útulný hřbitůvek nejbližší dědiny. Uprostřed vysoký kamenný kříž s Ukřižovaným vévodil rozmanitým pestrým křížkům, stojícím v hlavách symetricky seřazených hrobů pod stínem košatých kaštanů, které pravidelně rozsázeny po obou stranách probíhajících cest dodávaly hřbitovu opravdu vzhledu zelené zahrady, do níž se „sejí ta drahá semena, která však nikdy už nevzcházejí“. — Velebné ticho rozlé-

valo se kol kolem, zvyšujíc pochmurný dojem posvátného toho místa, jež bezděčně jímalo srdce mimojdoucího poutníka.

Zmírnil jsem krok a pomalu kráčet vyšlapanou pěšinkou na mezi podél silnice se táhnoucí. Živé duše nebylo na obzoru. Jen útlí opeření pěvci kroužili ve se se ve výšinách, vítajíce radostně svým zpěvem vracující se jaro.

Pojednou zalétly k mému sluchu zcela zřetelně melodické tóny známé populární písně „Hřbitove, hřbitove, zahřado zelená...!“ vyluzované kolovrátkem. Nikde jsem však neviděl u silnice státí kolovrátkáře, ač melodie ozývala se zcela zblízka, tak zblízka!

Ohlédnu se na hřbitov, a hle, tam až v odlehlém koutku u zídky před jedním opuštěným rovem stojí staříčkový kolovrátkář a točí klikou. Mimo něho nebylo nikoho na hřbitově.

Zvědavostí puzen vkročil jsem do této zahrady mrtvých a zůstal několik kroků za ním státí.

Dohrál. — Ošumělým rukávem setřel na zem kanoucí mu slzy, poklekl ke hrobu a zbožně se pokřižoval.

Modlil se. — — —

Ještě než se obrátil, přistoupil jsem k němu a dotekl se jeho ramene. Překvapen ohlédl se se zarosenýma očima na mne.

„Bůh s vámi, dědečku!“ pozdravil jsem jej, „nelekejte se! Slyšel jsem zvuky vašeho kolovrátku, jež vzbudily zvědavost moji a přivábily mne sem. Nemohl byste mi vysvětliti, proč právě zde na hřbitově a u tohoto hrobu jste hrál onu tklivou píseň?“

Stařec se dětinsky usmál a odpověděl: „Proč pak ne, vždyť je to tak prostinké! Vzdávám poslední úctu svojí nebožce a vyvolávám zároveň blahé vzpomínky, když ještě se mnou žila. Nuže slyšte historii, téměř denně se opakující, již však já ověncil poesíí písně,

písně, kterou má nebožka žena nejraději zpívala. Rozumíte, ta byla její nejzamilovanější! Je tomu teprve rok, co zemřela tady, právě v této vesnici. Přes čtyřicet let pomáhala mně nésti břímě ~~krušného~~ života, jemuž také ubohá podlehla. — — Když jsem byl mlád, byl jsem zdrav a statný jako vy, a pracoval jsem s chutí a rád, neboť jsem pracoval pro rodinu. Ale Bůh mne křížkem často navštívil a jedinou radost, všechny mé dospívající děti, čtyři děti, mi k sobě povolal. Neštěstí přicházelo za neštěstím. Přišla Bosna. Musil jsem též narukovati jako záložník a táhnouti do boje, jenž učinil ze mne mrzáka, neschopného práce. Nastaly dny smutku. Nastoupili jsme se ženou smutnou pout neznámého, ~~trnitého~~ života, který mně však ona, při všech těch ~~svízeli~~ch, všemožně snažila se nadlehčovati. Dej jí Bůh nebe! — Kdykoliv se vrátím na toto místo, kde zasazena mi nejkrutější rána do srdce, neopomenu nikdy navštívit hrob své nebožky ženy. A protože v utrpení nejraději potěšovala se písní „Hřbitove, hřbitove...“, v upomínku a z úcty k památce její vždy jí tady zahraju a pak se pomodlím — — — a zase táhnu dál, kam život mne strká — — —!“

Poslední slova pronášel pohnutě v slzách, že nemohl jsem se zdržeti, abych neuronil s ním též slzu lítosti nad tvrdým jeho údělem.

Celý obsah své tobolky vyprázdnil jsem do jeho dlaně, abych alespoň poněkud umírnil jeho bol. Rozloučiv se pak s ním spěšně — dojat — jsem odcházel.

Duší táhne mi tklivá melodie, drásajíc ji krvavou vzpomínkou: „Hřbitove, hřbitove, zahrado zelená...!“

Prokazujte dobrodiní...!

Velikonoce, velikonoce, vy dny ~~posvátného~~ smutku nad utrpením Boha-Člověka, vy ~~svátek~~ plné nadšení

a jásestu nad vítězným zmrtvýchvstáním Ukřižovaného, co bezděčných vzpomínek probouzíte od kolébky historie všeho křesťanstva až po naše časy? A k těmto často, snad vždy druží se vzpomínky i našeho života, uplynulých let, jež skýtají v chmurných dnech předvelikonočních hojnost látky k opětnému přemítání.

Tak i mně vrací se jedna vzpomínka v předivo myšlenek z minula, která jest sice dosti, snad příliš všední, ale právě proto zasluhuje povšimnutí a uvažování.

Je tomu právě rok. Byl Velký pátek. Předsevzal jsem si velikonoce ztráviti v matičce Praze. Navštívil jsem při této příležitosti starého přítele, mecenáše chudiny, předsedu dobročinného spolku sv. Vincence. Byl radostně překvapen, ale hned předem se mi omlouval, že je zaneprázdněn celé dopoledne, ale chci-li, abych jej provázel, že odpůldne mi pak může věnovati celé.

„Musíš již prominouti!“ zakončil omluvu, „jako funkcionář spolku sv. Vincence vzal jsem na sebe jisté povinnosti, z nichž jednu právě dnes musím vykonávati. Mám odevzdati udělené podpory chudým rodinám v naší čtvrti, chceš-li, můžeš mne na mé obchůzce provázeti, uvidíš alespoň, co pod slovem bída vše se halí a skrývá ve skutečnosti, a dospěješ jistě k náhledu jako já, že tohoto slůvka se ještě často a často zneužívá v denním životě.“

Ochotně jsem svolil a vydali jsme se na cestu. Prošli jsme několika ulicemi, až zastavil se přítel před jedním domem. Adresy měl napsány na každé žádosti zvláště, jakož i vytčený obnos, mnoho-li dotyčná rodina má dostati. U domovníka zeptal se přítel, ve kterých dveřích hledaná vdova bydlí, a domovník nám ukázal po schodech dolů do sklepa, prý až ty poslední dvěře na pravo. Sestoupili jsme oba dolů a sehnuti pod nízkou klenbou tápali jsme vlhkou, tmavou chod-

bou, až jsme nahmatali poslední dvěře v pravo. Přítel stiskl kliku a otevřel. Plíseň a hniloba ovanuly nás, že jsem se až zarazil. Úzká, nízká světnička s jedním polovičním oknem objevila se našim zrakům. Se stěn stékaly krůpěje vody na podlahu, nábytek nebyl žádný, pouze jakýsi slamník rozprostíral se v koutě a na něm leželo vyzáblé tělo starší ženy. Opodál na zašlé, špinavé podlaze hrály si čtyři malé děti ve vetších šatečkách, téměř polonahé a zimou zkřehlé. Nečekal jsem ani konce potěšujících slov svého přítele, a vtisknuv každému dítěti peníz do ruky, pospíchal jsem pryč od tohoto hrozného obrazu bídy. Pozbyl jsem rázem odvahy jíti s přítelem do dalších příbytků, možno-li takovéto brlohy postavené lidskou bezcitností takto zváti, raději zůstal jsem před domem, procházeje se po chodníku sem a tam, až se přítel zase vrátil.

Tak jsme obešli již všechny rodiny až na poslední.

Zůstal jsem státi před domem, přítel zmizel v průjezdě. Domovní vrata umývala právě jakási sešlá, shrbená žena, jež spatřivši mne, uctivě zdravila. Zastavil jsem se u ní a dal se s ní do řeči. Začala si mi stěžovati do nesmírné drahoty dnešní, na všeobecnou bídu chudých, spodních vrstev a šlechetnost dobrodinců. Při tom slzely jí oči, a na konec téměř s pláčem vyznala mi, že je opuštěná žena se třemi nezaopatřenými dětmi, muž že již třetí rok leží nezhojitelně nemocen, a bída že je svírá se všech stran.

Soucitem jat mlčky vtiskl jsem jí zlatník do ruky a ona mi vroucně děkovala. V tom přítel objevil se v průjezdě.

Když jsme vyšli na ulici, vzal mne pod paži, zasmál se sarkasticky a prohodil: „No tož, pumpla tě ta baba taky?“

Udiven pohlédl jsem na něho a otázka zřejmá zrcadlila se v mém zraku.

„Nu ovšem, nediv se, nejsi prvním a snad ani posledním, jako já nebyl, když se mi přihodilo totéž, co dnes tobě!“ pokračoval rozmarně. „Posečkejme zde za rohem chvíli, uvidíš sám, kam poděje se tvá almužna!“

Stanuli jsme, a netrvalo to ani pět minut, běžela s lahví přes ulici ku podivu křepce a rovnou do protější — kořalny.

„Tak jsi viděl, kam zapadla tvá zlatka — k židovi na otravu našich spodních, neuvědomělých vrstev. Sedl jsi jí lehkověrně na vějičku, což za našich dnů není radno, a nalhala ti bezpochyby totéž, co mně před čtvrt rokem, když jsem šel obdarovat onu ubohou vdovu, co dnes, aby vzbudila v tobě soucit. Namluvila ti asi, že má muže několik let v nemocnici, plno dětí doma, bídu a hlad, známe to. Zatím muž, starý ochlasta, bude si pochutnávat za chvíli na kořalce za tvé peníze koupené, a ona s ním. Děti bys u nich marně hledal, jsouť bezdětní, ona je domovnicí a prohnanou ženštinou, a on žije na útraty cizích, jež podaří se jeho hodné polovici ošáliti. Informoval jsem se o všem a sám se přesvědčil; u nás ve spolku se všelicos dovíš...!“

„Kdo by si to byl pomyslí!“ vybuchl jsem trochu zlostně, „že tak špatní mohou být lidé!“

„Nedělej si z toho nic!“ chlácholil mne s úsměvem přítel, „takových případů vyskytne se dosti, zvláště ve velkoměstě. Alespoň vidíš, že mnohdy člověk při nejlepší vůli a úmyslu neprokáže dobrodiní, ale bezděky podporuje darebáctví a zlo. Z toho plyne, že i v tomto třeba být vždy opatrným a obezřetným.“

„Máš pravdu!“ vzdychl jsem resignovaně. „Vyčiň mi jen za mou lehkověrnost, ať mám alespoň „blahou upomínku“ na Prahu, jaké jsem prokázal dobrodiní!“ — — —

Vzkříšení.

Plným proudem svých hřejných paprsků zalilo slunko probouzející se krajinu.

Matná zeleň tu a tam probleskující, porosena krupějemí třpytné rosy, nabývala svěžesti a aksamitového lesku, tvoříc pestrý koberec s rozoranými rolemi, jenž do nedozírna táhl se po hrudi pramatky země, rozryt tu a tam širokými strouhami plnými stříbrolesklé vody, jež stékala do bublajícího potoka, který se vinul jako ocelově blýskavý had táhlým údolím...

Na úbočích rozkládaly se majestátně hvozdy a do výše se pnuly tiché, hluboké lesy, dodávající celému kraji chmurné, ale velebné tvářnosti, jejíž dojem bezděčně vyvolával v duši velikost a mocnost Všehotvůrce.

Radostné zpěvy a trilky kmitajících se ptáčků v čirých, křišťálových sférách oživovaly celý kraj a jakoby probouzely jeho spící duši k novému žití po dlouhém, posilujícím zimním spánku, vítajíce s upřímným jásotem vracející se jaro.

Vše dýchalo novým životem, plesalo, jávalo, radovalo se z nádherného daru štědrého Vsedárce, jenž pro každou citlivou duši i nejnepatrnějšího tvora v hojné míře poskytl potěchy a povznášejícího vědomí tiché své lásky.

As uprostřed kotliny po obou stranách potoka mrtvě leželo útulné městečko. Jakoby pohrouženo v libý spánek, jenž přenáší do pohádkových krajů, v nichž každý zjev okouzluje a příjemně ukolébá v magické snění, z něhož probuzení znamená jen trpké zklamání, tak zahaleno kouzelnou rouškou zdálo se ještě drímati, ač ve skutečnosti již dávno se probudilo k životu, jenž však byl tlumen dnes pro význačný den, jenž zasvěcen nejvelkolepější památce smrti našeho Vykupitele.

Velký pátek.

Jaký to kontrast — venku jásot, ruch, veselí, bujarost zde — ticho, vznešený smutek, tklivá modlitba v chrámě a u lidu. Jakoby příroda se radovala, že pro lidstvo vzešel právě nejvýznamnější okamžik, a lidstvo truchlilo, že stalo se příčinou utrpení a smrti Toho, jenž je tolik miloval a z lásky největší muka snášel právě od těch, pro jichž spásu se byl obětoval.

Za městečkem na mírném svahu táhlé výšiny velebně se rozkládalo poslední útočiště smrtelníků — hřbitov s nízkou bílou zdí, jež obepínala pestrý háj černých křížů, bílých a šedých pomníků, jimž uprostřed vévodil vysoký kamenný kříž, symbol smrti Spasitele světa.

Posvátný klid snášel se nad tímto místem zasvěceným věčnému odpočinku po trnité pouti pozemské, velebné ticho ničím nerušené, leda nesmělým zatíkáním zabloudivšího sem opeřence, jenž bezstarostně poskakoval po nízkých rovech, hledaje trpělivě výživu pro sebe, ale zklamán zas odletěl na oseté role, kde štedřejší kynula mu naděje.

U čerstvého rovu opodál mřížových vrátek stál nehybně mladý muž. Hlavu skloněnou na prsa, oči vetknuty v šedou prst zvedajícího se příkrovu nad ostatky drahé bytosti pod ním odpočívající, zahlouben v ponuré myšlenky, přimykající se svému okolí, jež jeho upjatý zrak s pietou zdál se vpíjetí, jakoby na důkaz nezměrné úcty a lásky k milované bytosti, která žije již jen v blahých vzpomínkách... Celý obraz dávné i blízké minulosti rozvíjel se před ním, vyvoláváje bezděčnou otázku, „co a jak bude?“, před níž vždy zbaběle prchal, lekaje se jí, jako vinník přísného, ale spravedlivého soudu.

Tíha jeho viny doléhala tím mocněji na jeho bedra, čím jasněji svědomí v jeho nitru se probou-

zelo s oprávněnými výčitkami, které zvláště dnes, v tento ponurý den se naň hrnuly.

Nedovedl až dosud chápati nesmírnou oběť a lásku té bytosti, jež do posledního dechu s největším sebezapřením z lásky k němu vše obětovala, i zdraví, jež tichým hořem zdoláno konečně podleгло, a hle — zde spí klidně pod vazkou hlínou svůj věčný sen.

Zdaž nebyl on příčinou této tragiky, zdaž nebyl on původcem žalu, jenž ji sklátil? Nebyl-li horší bezcitného zločince, jenž svévolně vraždí z choutek zvrhlosti?

Připadal si v té chvíli tak nízkým a špatným, že sám sebou opovrhoval.

Veškery naděje do něho vložené zklamal, povinnosti k svým drahým, jež ožebračoval, lehkomyšlně pomíjel, dav se strhnouti vírem velkoměsta, jež mělo mu i jeho rodině přinésti spásu, ale stalo se záhubou, vyžádavši si oběti, již on nikdy nepochopil a kterou podceňoval. Velikost její vyvstala mu teprve teď, v těchto okamžicích, když stál nad rovem jejím a zřel jasně veškeré to utrpení, jež bylo z lásky k němu tlumeno.

Byl-li jí hoden? Jak se odměnil?

Úporná tíseň sevřela jeho prsa, že stěží zadržel vzdech, a dvě bohaté slzy lítosti skanuly na kyprou zem.

Najednou cítil úlevu. Jakoby s těmi slzami veškery výčitky svědomí se rozplynuly a nové naděje, předsevzetí, nové ideje vzklíčily v prázdném nitru.

Rozhlédl se zamženým zrakem kolem. Pohled jeho utkvěl na mučednické postavě Kristově, přibité na vysokém kamenném kříži. Utrpení všech utrpení! A hle, On odpustil i všem nepřátelům, ano i lotru po boku Jeho se rouhajícímu. Jak nezměrná to láska, jak hluboké milosrdenství k bídnému tvorů.

Mohl by i on dosíci milosti před Jeho zraky a nalézt klid a věčný mír pro rozbouřenou duši?

Klesl pod křížem a objal chladný kámen rozpjatýma rukama.

„Kriste, dnes je Tvůj den, jenž přinesl spásu veškerému tvorstvu, dnes slavíš naše smíření s Bohem Otcem, odpustiv všechny viny a hříchy hřešícímu lidstvu! Odpusť i mně, jakož i my odpouštíme našim vinníkům...!“

Tiše, ale vřele plynula upřímná modlitba s jeho rtů, na nichž po chvíli rozhostil se blažený úsměv klidného blaha. Toužený mír vkrádal se v rozjitřené nitro a chladil bolestivé rány způsobené rozhořčeným svědomím, zaceluje je jako hojivý balzám. Cítil neurčité blaho rozkvétati v opuštěném srdci, jež naplněno milostí Nejvyššího plesalo upřímnou radostí, že našlo konečně po tolika bludných scestích správnou stezku k blaženému míru.

Jako znovuzrozen vstal a vracel se osvěžen k drahému rovu. Nad ním s nejhlubším předsevzetím vstoupil v své nitro zásady nového příštího žití, jež za pokání si určil za spáchané viny a v zadostiučinění ke všem těm drahým osobám, které byl pomíjel a nešetrným svým jednáním tolik urážel.

Nový život kýval naň vlídně a zval s milým úsměvem do teplého náručí, že neznámou slastí srdce zaplesalo, a radostí zdál se sálati naň s kříže i pohled Ukřižovaného. Cítil, že nadešel vzácný okamžik pro něho, řítícího se již v propast zatracení, okamžik jeho záchrany — znovuvzkříšení!

Dušičky.

Slunko zašlo. Obloha pokryla se zachmuřenými mraky, jež nepropustily hřejných paprsků a vrhaly mrazivý odstín na zasmušilý kraj.

Vadnoucí zeleň, zežloutlé suché listí, opelichávající haluze stromů, šedé lány rolí, buď rozbrázděné či poseté vyrážejícím osením zmírající zeleni, ovzduší tiché, mrtvé... Ukládající se k dlouhému spánku znavená příroda s dřímajícím zárodkem nového, silného života... Podzim!

Den dušiček se blíží, hlásí se svou intimní náladou.

Slunko zašlo. I klenbu mého nepatrného života zastřela chmura těžké nálady dušičkové, má duše zvažněla, otřesena ozvěnou každoročních teskných vzpomínek.

Procházím se v duchu městem mrtvých. Tíživý závoj obestírá naši duši, jež vnímá teskně ono sentimentální panorama rozevírající se našim zrakům, a celá ta nádhera, rušená leckde žalující chudobou, působí tak mrazivě, bolně, žalně.

Kráčím klem nádherného pomníku, zasypaného těžkými, drahocennými věnci, kyticemi, a tonoucího v záplavě světél. Kolem kupí se hlouček diváků, z jich očí sálá údiv, a mnohým v srdci probouzí se závist. Ale na stupních hrobky neklečí nikdo, nikdo nevěnuje posmrtné vzpomínky pod kamenem věčný sen snícímu, jen v oči bijící nádhera úžas vzbuzuje mimojdoucích chodců, kteří ze zvědavosti se zastavují.

Jakoby chladný tento mramor i zde ironicky chtěl říci: Nejsme si ani po smrti všichni rovni. Hle, já za živa obklopen byv nádhrou i po smrti mohu se jí honositi...! Jak mrazivě teskná ironie!

A hned opodál — nízký rov, zežloutlou řídnoucí zelení obložený, v hlavách jednoduchý dřevěný křížek. V prsti vetknutá jediná svíce smutně plápolá, u nohou leží chudobná kytička; toť celá výzdoba. Avšak u hrobu klečí v tiché modlitbě pohroužen starší muž, prostě, ale čistě oděný a vedle něho dvě dítky. Jistě pod tímto drnem odpočívá srdce matičky, již v tento

zasvěcený den věnují své celé bohatství cituplného a milujícího srdce ti, kteří ji opravdu milovali a jí teď bolestně postrádají! Jak dojemně hřejná láska!

Pospíchám rychle dále, aby setřen byl v nitru mém žalující kontrast sociální chudoby. Což nádhera, bohatství — — — to zlato je opravdu bezcitný kov! Zdaž se však může jím odít i ta duše nesmrtelná, stojící před soudnou stolicí nejvyššího Soudce?!

Před sebou vidím řadu hrobů posypaných kvítím, národními obětinami, pestrými stuhami věnců a kytic. Rovy našich velikánů. Sta a tisíce nadšenců putují k nim, aby vzdali jejich nesmrtelné památce zasloužený hold.

A tu slyším z mnohých hrobů vzdech, a tichý várek zanáší k mému sluchu zmírající stesk: „Národe, lide můj, za lásku k tobě jsi mne kamenoval, poslední sousto často od úst rval, v bídě a opuštěnosti nechal zahynouti, a teprve teď se rozpomínáš?“ A ten stesk zapadá i v mé srdce. Ó, proč jen, proč? — Prchám cestou dál, až před zamženýma očima zasvitne mi bílá, nízká zeď. Zídka hřbitovní. U ní několik opuštěných, téměř se zemí srovnaných rovů. Řídká tráva tu a tam prožloutává, mezi ní ztvrdlé hroudy a kamení. Temno a pusto je na nich. Černé vzpomínky je asi oblétají. Zapomenuté rovy, kdo si na vás vzpomene?

V tom zablýskne se světlo, a od hrobu k hrobu kráčí lehce zahalená postava dívčí a na každý rov vetkne svíčičku. Dojemná zář rozlévá se po tomto zastrčeném koutku. Spěji za ní a zahledím se v bledý, smutný její obličej. Čte otázku v mých očích a tiše praví: „Kdes v neznámé dálce pohřbeno odpočívá mé štěstí. Vidí-li mé srdce opuštěné rovy těchto, zdaž při vzpomínce na své štěstí nemusí ronit slzy krvavé, když nikdo, nikdo si na ubohé nevzpomene? Zde ukládám svůj bol a své naděje — — —!“

Citlivá duše, zdaž i tvým pohřbeným snům a nadějím věnuje tam v neznámé dálavě kdos sesterskou vzpomínku? — — — Beze slov loučím se s ní a noha má zanáší mne mezi hroby maličkých. Útulné rovy nevinných, téměř všechny planou radostným plápolem hořících světél a svíčiček a zasypány kvítím bílým, vyluzují dojem tichého, mrtvého štěstí. Zde dřímou mnohé naděje, zde pohřbeno tolik hřejného štěstí. A těžká hlína kryje vše a nevydá nikdy již vsazeného semene.

Až u posledního hrobečku sklání se v němém bolu mladá matka, a bohaté slzy kanou na ztvrdlou prst. Zlákal mne její žal, stanu u ní a soucitně dím: „Proč želí srdce vaše blaha maličkých, které náš Spasitel láskyplně k Sobě povolal?“

Upřela na mne své krvavé oči a hluboký, zoufalý povzdech vyřinul se z jejího nitra: „Toť, hle, cizí růvek a neznám ani pod ním dřímajícího. Byla jsem krkavčí matkou. Plod hříšné lásky zardousivši, odhodila jsem, že nevím, kde vůbec odpočívá. Pohnána před spravedlnost lidskou, ač přiznala jsem se, byla jsem osvobozena — a teď probudilo se ve mně svědomí, jež černými výčitkami bouří mé nitro nad nelidským zločinem. Jsem bídná a špatná, že není mi ani dopřáno splakati nad rovem vlastního dítěte. Toť nejkrutější trest, jímž mstí se spravedlivý soudce — mé svědomí!“

Nešťastná matka! Spravedlnosti Nejvyššího přece neunikla. S němým bolem v nitru odcházím od ní a pospíchám přímo ven, ze bran města mrtvých. — —

Šťastni všichni věčný sen dřímající, jichž duším věnována památka dušičkového dne! Co život rozdvožil, co život rozerval a roztrpčil, smrt zahladí, srovná a spojí vše u věčném míru. — — —

Podzimní meditace.

Mrazivý vítr šlehal do oken. Listopadové mlhy rozplývaly se do sychravého deště, jenž smýval černý prach se střech, věžiček a prejzů štíhlých budov, jež nabývaly určitější tvářnosti a živějších barev, tvoříce s perspektivy malebné obrazce pestrých šachovnic rozlehlého velkoměsta.

Slunko začínalo se prodíratí řídnoucím závojem mlh a vnikalo nediskretně do koutů ulic i obydlí, vnášeje svěží náladu do ponurého prostředí chmurného podzimku. — Po chvíli mžení ustalo i drobný deštík, a rozptýlenými mlžinami zazářilo vítězné slunce.

V pokoji Petra Duchana se náhle rozjasnilo. Spuštěná záclona bránila až dosud dennímu světlu, a Petr Duchan v pološeru libě snil, ale jakmile znamenal, že první sluneční paprsky se derou úzkými proužky oken do pokoje, vstal a povytáhl záclonu. A jakoby i jemu rozlil se v prsou hřejivý proud blahodárného pocitu, usmál se spokojeně, zapálil vonnou cigaretu a zíral snivě do azuru čisté oblohy.

Ale pojednou zvažněl, čelo jeho se zachmuřilo a rty stáhly se k ironickému úsměšku. Hněvivě odhodil cigaretu do kouta, popošel ke knihovně, z níž vyjmul jakýsi svazek, usedl na pohovku a listoval v něm. Maně utkvěl náhle zrakem na jedné kapitole, jež slibně začínala, a zahloubal se do četby:

„Je život tvrdý, že uvykli jsme si již pohlížeti naň jako na nepřítele, proti němuž nečestnou zbraní není žádná, byť byla sebe podlejší. Egoismus vyvinul se v nás v té míře, že nerespektuje bližních, ni přátel, ba ani nejbližších, ubíjeje ušlechtilý cit přírodou v nás vštípený. Humanita, lidskost, v pravém slova smyslu odumírá, a činíme-li někdy dobrodiní, děje se tak zas jen z pouhého egoismu, jenž v nás probudil buď ješitnost či jinou sobeckou vlastnost, která byla pří-

činou dobrého skutku. Ale láska, zápal, obětavost pravidelně chybí, jakoby už vůbec neexistovaly, a je smutné, že jsme nuceni tak žalovati sami na sebe.

Třebaže přímou vinu neneseme a původcem označujeme nesčetněkrátě proklínaný život, viny alespoň část jistě spočívá i na bedrách našich, neboť sociální hlízu, z níž veškera neřest vzešla, zaseli jsme přece jen my, a otravné ovoce sklízet budou — žel, ještě naše děti. Nazvete mi třeba pesimistou, názory mé za přehnané, připouštím váš úsudek, ale trvám na tom, že naděje v životě v devadesáti devíti případech zklamaly a idealismus uplatňuje se v báchorkách a nikdy v životě, v němž je utopií. Utopií proto, že vlády nabylo zlato, jež nepřipouští mimo fakta prosaická žádné hypotese, nadtož ideálů, jichž ani za zlato koupiti nelze. A vyššího dnes nic neznáme.

Doznání mé je smutné, avšak — upřímné.

Ale zničme ideály a zničili jsme sebe. — Zničme klíčící zrnko obilné a nebudeme míti chleba; nevíme ovšem, zda též vyroste a dozraje, ale naděje tu jest a ta je faktem. Kdybychom tudíž neměli v životě ani ideálů ani nadějí, nebyl by život možný, poněvadž bychom jej vůbec nemohli žít. Tak jako nejmenší rostlince jsou nezbytny k její existenci slunko a dešť, životu lidskému opět naděje a ideály. S nimi se rodíme a s nimi umíráme.

Že v devadesáti devíti případech zklamou, je vinen jen náš egoismus, jenž obmezuje snahy bližních, nepřipouští možnost splnění tužeb a vůle druhých a ničí práci celé lidské společnosti. Proto co lidské, vše nedokonalé, nejbližše dokonalosti se přibliživšími možno nazvati snad jen ty naděje a ideály, které nedospěly svého uskutečnění a jako jepice za krátko po svém zrození zahynuly.

S tím vším souvisí věčná nespokojenost lidská, nedůvěra, neupřímnost a všeliké slabosti a neřesti,

které jsou naším údělem již od dob, kdy Eva protivila se vůli Nejvyššího a podlehla v nerovném boji s ďáblem. A tu mimoděk napadá nás otázka: Zda vůbec a kde možno dosíci absolutního štěstí, blaha a spokojenosti? Není odpovědi kromě té, již vysílá Spasitel ve svém největším utrpení na kříži lotru spolu ukřižovanému, jenž vystihnuv na prahu smrti věčnou Pravdu, prosí Ježíše prostými slovy: „Pane, rozpo- meň se na mne, když přijdeš do království svého.“ I dí mu Ježíš: „Amen, pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji!“ — Ano, toť jediné možné místo věčného klidu, míru a blaženosti — ráj...“

Petr Duchan nečetl dále. Pohodil knihou, zkřivil ústa k pohrdavému úsměšku a lenivě rozložil se na plyšové pohovce. Ach, jaké to naivnosti! Nač ideálů, k čemu naděje? — Hlouposti! — A zlato? Ten chladný, mrtvý kov, jehož svůdný lesk oslepuje nevinné oči, ničí a vraždí čisté duše, maří nadšené ideje, zrazuje nejupřímnější přátelství...? Fí...!

Petr Duchan se hlučně zasmál.

Egoismus? Nemohli bychom bez něho existovati, neprobojovali bychom se nikam, jen silnému a odvážnému kyne život a slabého zabíjí... Boj a jen boj, toť problém života. Pud sebezachování probouzí v nás egoismus, a člověk je nucen se bránit.

Petr Duchan se zamyslel. A náhle mu napadlo, proč vlastně on je takým pesimistou, takovým cynikem, on, jenž žije v blahobytu, starostí o časné bytí nemá, miluje vše krásné, bývá nadšen každou ideou, i absurdní, a pojednou...? Proč? Ach, ano, snad teprve od včerejška, jistě od včerejška.

Přišlo to tak náhle, tak neočekávaně. Spěšněji nežli letošní sychravý, odporný podzimek.

A štěstí — to tam, naděje rozplynuly se v mlhavé páry a prchly kamsi do neznáma, odkud ná-

vratu není, blaho a ideály propadly se hluboko v černou propast, jejíhož dna nelze dohlédnouti...

Petru Duchanovi zvlhly oči. Vzpomínka na včerejší den vyvolala mocnou reakci v jeho nitru, jejíž dojem zrcadlil se věrně v jeho zarosených očích. Proto dříve tak svět miloval, a snad proto nyní jej tak nenávidí.

Jediný okamžik a jaká změna, jaké kontrasty pocitů a šílených myšlenek se tu vystřídaly...

Měl od mládí svého vše, nepostrádal až do poslední doby ničeho, netoužil také po ničem, až dostavila se chvíle, v níž vzplanul neznámý žár palčivé touhy v jeho nitru, a on poznal, že osamocení jeho jest hrozně, že nemá duše spřízněné, že život jeho je takto bezvýznamný, bezcenný, nicotný. Jediná bytost byla by s to, aby jej vyplnila, jeho význam i cenu zhodnotila, bytost, jež ovládla tak náhle celé jeho duševní „já“, soustředila na sebe veškery jeho myšlenky, že nebyl schopen ničeho, než mysliti na ni a vyplňovati prázdné chvílky svého života vzpomínkami na ni.

Když to vše konstatoval, řekl si, že by to mohla být láska, jež připoutala jej k ženě podivuhodné, která takový vliv a moc měla nad ním, že sám se děsil. A od té chvíle vskutku ji miloval. Bez nároků, tiše, oddaně, nikdy o lásce s ní nemluvil, nikdy na lásku se jí netázal, nikdy neřekl jí, že ji miluje, a nikdy neptal se jí, zda i ji sympatie k němu víží.

A byl šťasten... Že mohl se s ní stýkat, že mohl s ní mluvit, zírat v její tajuplné oči, někdy dotknouti se její bílé ruky, a to mu stačilo.

Jinak bylo však u ní. Bujná povaha zřejmě propukala v nestřežených okamžicích, vášně v nitru špatně tlumená vyzývavě vábila, ale on vzhlížel k ní jako k světici a zapomínal, že je ženou.

Pak katastrofa se dostavila. Náhle, neočekávaně, že ani teď nemohl ještě uvěřiti. — Když spatřil ji v náručí druhého, probudil se v jeho nitru nevýslovný bol a výčitka vlastní viny šlehala jej nemilosrdně ve tvář. Egoismus v tom okamžiku hlásil se ke svému právu a zahrnul nesčetnými výčitkami jeho šlechetné srdce.

Trpěl, a tento bol měnil se ponenáhlu v hořkou nenávist, ale ku podivu, v její přítomnosti mizela a stará něha nastupovala opuštěné místo. Domníval se a doufal, že ještě není pozdě a odhodlal se bojovat.

A včera jí řekl vše.

Usmála se samolibě a s hrdou ironií ho snížila, potupila, odkopla.

Petr Duchan se pohrdavě usmál, vstal, oblékl plášť a vyšel ven. Bloudil bez cíle ulicemi, až ocitl se takřka nevědomky ve městě mrtvých, rozsáhlém velkoměstském hřbitově.

Po jedné z hlavních cest táhl hlemíždím krokem chudičský pohřeb.

Jednoduchá, černě natřená rakev, za ní plačící žena v černé šále, a kolem ní jako plachá kuřátka nevinně a nechápavě do světa zírající čtyři malé děti. — A hrstka neznámých lidí.

U zastrčeného hrobu čekal již kněz, vykropil rakev, pomodlil se „Otčenáš“ a spěchal zase čilým krokem, kam již jej povinnost volala.

Hlouček zvědavých lidí se také rozptýlil, a u hrobu nezůstala než žena s dětmi.

Petr Duchan přistoupil k ní a měkkým hlasem se jí otázel: „Zemřel vám snad muž?“

„Více než to, drahý pane, živitel a ochránce můj a těchto dítek...“ zaštkala přerývaně. „Co já teď, slabá, opuštěná žena s tolika dětmi?“ A vypukla znovu v usedavý pláč.

Petr Duchan zahloubal se ve vážné myšlenky. Život rozevíral před ním své slabiny a hlubiny, v nichž tonulo sta a tisíce takových nebožáků, jež egoismus společnosti lidské vyhostil ze svého středu, protože byli slabými, opuštěnými, aby s úspěchem čeliti mohli hroznému nepříteli, jemuž vydáni byli na milost a nemilost. Soucit a láska k bližnímu jakoby vymizely již ze srdcí lidských a na ruině štěstí jednoho stavěl si bezohledně druhý nádhernou budovu blahobytu, zapomínaje lehkomyšlně, na jakých a čí základech ji buduje. Hnus a odpor pocítil pojednou proti této odrudě společnosti lidské, která nimbus lidskosti snižuje, hanobí, profanuje.

„Nenaříkejte, snad není ještě nejhůře,“ těšil ji, zřejmě dojat. „Jsou ve světě také dobří lidé, jichž egoismus neobemknul cele ve své železné spáry, a ti vás neopustí, ti vám zajisté pomohou...“

Vyňal toboleku, vzal hrst bankovek a mlčky vtiskl jí je do upracované dlaně.

Nečekaje slov díky, spěšně se vzdaloval.

A v nitru pojednou rozlil se mu blahý pocit vědomí, že vykonal cosi většího, posvátnějšího, než kdyby se byl stal sobeckým dobyvatelem pro tu, v níž se zklamal a jež toho nebyla hodna. Počal teprve nyní chápati správné poslání člověka, jeho povinnost k bližnímu a zodpovědnost vůči Tomu, jenž postavil jej do víru života se všemi vlastnostmi, nejen slabými, špatnými a zhoubnými, nýbrž i dobrými a šlechetnými, jenž obdařil člověka nejvyššími schopnostmi, rozumem, který dovede tříditi dobro ode zla, a svobodnou vůlí, která má volnost voliti mezi oběma. V nitru člověka víří neustálý boj mezi těmito odvěkými odpůrci, a záleží jen na něm, aby vítězství rozhodl. Člověk má býti nejen dobyvatelem šlechetných idejí, nýbrž i obráncem jich.

Účel života spočívá na této basi, sice jinak je život ten bezcenný a bezvýznamný.

Právě jako srovnáváme pahrbky s roklinami, abychom získali úrodnější, plodnější a lidstvu prospěšnější půdy, máme vyrovnávati v životě i ohromnou mezeru zející mezi jednotlivými vrstvami společnosti lidské, aby spojenou silou a ve shodě ideové propracovala se úspěšně všemi překážkami a dospěla k vítězné metě.

A tudíž povinností silnějších jest pomáhati slabším, a nikoliv týti z převahy buď vrozené či nahodilé a propagovati tak zločinný egoismus na úkor bližních.

Toto vše a mnohé jiné úzce souvisí s ideami, prýstíci z čisté lásky k bližnímu, chápal jasně Petr Duchan, pohroužen v hluboké myšlenky cestou k domovu a znamenal, že všechno ostatní je povrchní, pouhým pozlátkem života, které zastírá ubohost a kal nízkých vášní lidských.

Povznést se nad úroveň yšedního prachu ve sféry čisté, má býti snahou každého jednotlivce, který chce býti prospěšným činitelem společnosti lidské. A on právě jí chtěl dokázati, že není ani slabým starcem, ani naivním dítětem, nýbrž mužem zásad pevných a dobyvatelem vyšších idejí, jichž ona nikdy pro své sobectví a nízké vášně pochopiti nemohla. Morální boj musil býti vybojován stůj co stůj a on v něm vítězem.

Železná vůle překonala vše.

Petr Duchan stal se dobrodincem lidstva, přítelem utiskovaných, ochráncem slabých, vítězem nad nízkými vášněmi a mrzkým sobectvím, záře v bouři života jako maják na břehu rozpoutaného moře, v něhož tonoucí skládají poslední naděje ve svou spásu.

Štědrý večer.

Špinavě vybílená jizba o holých stěnách, uprostřed rozviklaný stůl se třemi židlemi, v koutě prostá postel, na níž leží těžce nemocný otec. — V krbu smutně plápolá sporý plamének, jež udržuje přidáváním chrastí bosé děvče, lehce oděné, druhé dvě děti hrají si s cary na podlaze a matka připravuje na plotně večeři.

Otec (obrátil se s námahou ke krbu, chvíli kašle a pak vzdychne těžce): Bože, jaký to život! Kéž by se už smíloval a udělal všemu trápení konec! A dnes, zvláště dnes mne to tak dusí, tíží...

Matka: Co stále naříkáš? Nerouhej se raději! Job zakoušel víc a přece snášel svůj osud oddaně i trpělivě, bez reptání.

Děvče: Ja, tatíčku, povídal nám velebný pán, že koho Bůh miluje, toho křížkem navštěvuje. A má kamarádka Fanči má tatíčka nemocného a ten má moc a moc peněz a přece si zdraví nemůže koupit.

Otec (podrážděně): Co vy pořád máte? Tomu vy nerozumíte! Kdo má peníze, nemusí mít zdraví, ale já jsem jakživ nic neměl, nic dobrého... Jste už na mne jako sršni, nepřejete mi...! (Záchvat kašle přerušil mu řeč.)

Matka: Ale prosím tě, co to nesmyslného blábolíš! Doufej v Boha a zase bude dobře!

Otec: ...doufej, jen doufej...!

Ticho.

Otec (potřásá hlavou): Štědrý den... a pro chudáka tak skoupý! Co lze očekávat. Strádání, hlad a bídu...!

Matka: Nehřeš, však nás Bůh neopustí. Pohled na ty děti, jak bezstarostně si hrají a jsou spokojeny. A mají víc, než ty?

Otec odvrátí hlavu ke stěně a utírá si rukou oči.

Děvče: Jen nenaříkejte, tatíčku! Ježíšek je dobrý a také si na nás vzpomene.

O t e c (vzdychne): Vzpomene, dítě, a pak bude dobře!

D ě v č e: Vždyť já vím, že Ježíšek každému dělá jen nejlepší a zlé odplácí dobrým. Velebný pán nám to povídal a moc pěkného nám o Ježíškovi vypravoval.

M a t k a: Proto musíš být hodná a Ježíšek tě bude mít rád.

D ě v č e (radostně): Však nám povídal včera velebný pán, že dnes Ježíšek všem hodným dětem něco pěkného nadělí. Já jsem taky byla hodná...! (Zamlčí se a nesměle se podívá na rodiče.)

O t e c (s trpkým úsměvem): Ja, ja, všem hodným...! Bohatí nemusí být ani hodní a Ježíšek jim naloží také. Na světě jsou samé privileje, a Štědrý večer není pro každého.

D ě v č e (udiveně zírá na matku a smutně praví): Což by velebný pán nemluvil pravdu?

M a t k a (přísně pohlédne na muže): To tatínek jen tak, a když jsi byla hodná, Ježíšek ti také něco nadělí.

D ě v č e (zas radostně): A prý dnes všude mají vánoční stromeček plný světél a krásných věcí; proč pak u nás taky není?

O t e c podívá se na matku, ta na otce a oba mlčí.

Ticho.

D ě v č e: Povídala Fanči, že k chudým Ježíšek nechodí, protože prý si ho nemohou zaplatit, to jen k bohatým. Ale já tomu nevěřím; vidíte maminko, že to není pravda?

M a t k a: To víš, že ne...

O t e c (jízlivě): Inu na světě dnes platí zlato; za ně si všechno můžeš koupit...

D ě v č e (vyčítavě): Ale tatíčku, proč jste tak nakvašený, co pak se na Ježíška netěšíte?

O t e c: I těším, dítě, snad příliš těším. A kdo se moc těší, obyčejně se zklame.

D ě v ě n e nechápavým pohledem spočine na matce.

M a t k a: Tatínek je mrzutý nad svou nemocí, ale dá Bůh, že bude brzy zase zdrav

O t e c, jenž chtěl cosi promluvit, zachvácen je křečovitým kašlem, který ho dusí.

D ě v ě (tíše, jako pro sebe): Kéž by Ježíšek tatíčka zas uzdravil! Fančin tatíček je tolik bohatý a přece si u Ježíška nemůže zdraví koupiti. — Budu se za tatíčka modlit...

O t e c (jehož kašel popustil, namáhavě): Modli se a buď hodná! Ježíšek tě neopustí nikdy.

M a t k a rychle míchá v hrnci na plotně a po straně stírá vyhrknuvší slzy.

D ě v ě: I když si Ježíšek na nás nevzpomněl stromečkem, tož přece na nás nezapomene. Velebný pán povídal, že navštěvuje Ježíšek chudé, těší zarmoucené a uzdravuje nemocné. K nám jistě také přijde.

M a t k a (chvějícím se hlasem): Jak by zapomněl, to víš, že přijde! (Bije šest hodin; z venčí doléhá klekání.)

D ě v ě (radostně vykřikne, vstane a spěchá k oknu): Slyšíte, teď už Ježíšek sestupuje na zem a navštíví všechny hodné lidi. Velebný pán to povídal. Ó, jak se těším, jak se těším! (Tleská rukama a zírá oknem ven.)

M a t k a staví štědrovečerní večeři na stůl, česnekovou polévku a brambory.

O t e c (podívá se zamženými očima na matku, sklesle): Ty děti, ty ubohé děti! — (Vzdychne těžce a obrátí se ke zdi.)

M a t k a nalévá polévku na talíř a slzy jí kanou do ní.

Děvče: Hleďte, hleďte, Ježíšek už je naproti, celý stromeček zazářil, ach, to je krásné...!

Matka (jde k oknu, vezme ji do náruče a něžně nese ke stolu): Pojd', pojd', večere je už na stole!

Děvče (podívá se udiveně na matku): Matinko, vy jste plakala? Na Štědrý večer se nesmí plakat, Ježíšek chce, abychom se všichni radovali a veselili. Počkejte, za chvílku přijde už k nám.

Matka: To se ti jen zdá, vždyť já neplakala. A teď se najež a půjdeš si hned lehnout, Ježíšek přijde k tobě v noci a bude si s tebou hrát...

Děvče (nedůvěřivě pohlédne na matku, pokřižuje se a klekne u stolu; tiše, jako pro sebe): Pomodlím se, Ježíšek až půjde kolem, uvidí, že jsem taky hodná a zajde sem. Poprosím ho, aby uzdravil tatíčka... a mně dal, mně... Hlas mu selže.

Otec (hluboce zakašle a úpěnlivý vzdech vyplyne mu z nitra): Ach, Bože můj, ach Bože...! Odpušť mi a buď milostiv mně hříšnému...

Děvče (zbožně majíc sepjaté ručky, vroucně se modlí): Otče náš... a chléb náš vezdejší dej nám dnes...! šeptají křečovitě sebou rty matčiny. — — —

S v á t e k.

Seděl jsem sám ve svém pokoji a přemítal. Bývaly to mé každodenní meditace, jež uzavíraly den činů, buď s výsledkem uspokojivým, nebo se vzdechem zklamání: přátelé, den jsem ztratil! — Jsa srdce citlivého, jež dovede pochopiti každý bol a oceniti každou oběť nevlídného života, který bez milosrdenství vráží britké kopí v mužná prsa odvážných bojovníků a ještě směje se pak bolesti, kterou svíjejí se z utržených ran, byl jsem naplněn vždy radostí, mohl-li

jsem konstatovati potěšitelný výsledek, jenž odpovídal mojí touze, nevyzněné alespoň nadarmo.

Nemohl jsem ovšem tušiti, že často štěstí vykvétá na hrobech zmařených nadějí, které setlely pod vazkou hlínou trpkých vzpomínek, jako tělesná schránka kdysi vroucně milované bytosti, nad jejímž věrným srdcem vypučely červené růže a bílé lilie... Vůně jich šíří se kol nás a opájí naše smysly exotikou minulosti, nad níž uzavřel temný hrob svůj věčný příkrov, jako černé desky nádherný obsah knihy, v jejíž taje jsme se celým duchem nořili a kochali se povznášející poesíí.

Uvolněná duše vrhá se v osvěžující vlny těchto meditací a jako znovuzrozena a posilněna vrací se, jsouc opět pohotova pustiti se v nový zápas s denním životem.

Tyto chvíle bývají jakýmsi duševním svátkem, jenž rozvažuje veškery všední události s jich nepříjemnostmi, žalem i smutky.

Nuže, co dnes? — Myslí mou táhne dávná vzpomínka, vyburcovaná dnešní náladou, vyvolavší chmurný obrázek z davu všedních, ale v nádherném, zlato-skvoucím rámci.

Kráčel jsem zapadlou ulicí na periferii města, kde byla ubytována jen bída malých lidí za úzkými, chatrnými okénky, polepenými namnoze proužky po-
maštěného papíru, aby studený vítr tolik nefoukal rozbitými tabulemi na polonahá tílka chudých dětí, krčících se v koutečku u malého plamene polozbořených kamen.

Zapomenutí, odvahy a nové naděje prodávaly se za hříšný peníz v nízce klenutých, smrdutých nálevnách, kde vzduch byl prosycen alkoholem, a atmosféra chvěla se nadávkami, proklínáním a zlořečením oněch ubožáků alkoholem otrávených, kteří ve své

bláhovosti domnívali se, že zde utopí celou bídu a načerpají čerstvých sil a nové odvahy k dalšímu žití.

Před jednou kořalnou kupil se zástup dětí kolem chudobně oděného hocha, as osmiletého, jenž nesměle nakukoval do otevřených dveří a v zápětí stáhl hlavu, jakoby se bál, že bude přistižen při špatném činu.

Z nálevny doléhaly surové hlasy až na ulici, přerušované chvílemi posměšnými výkřiky ostatních dětí, které poskakovaly kolem krčícího se hocha a dorážely naň.

„Vincku, váš táta zas třeští?“

„To bude doma posvícení, co, Vincku?“

„Jdeš pro tátu a kdes nechal trakař?“

„To bude cesta dlouhá, vezmeš ho na záda?“

„Vincku, jdi tam, dej si taky jeden „hromosvod“, dostaneš kuráž!“

Hoch stál jako socha, bledý, ani slova neodpovídaje, jakoby nic kolem něho neexistovalo mimo kořalnu.

Bylo mi ho líto. — Okřikl jsem děti a přistoupiv k němu, vlídně jsem se ho tázal: „Tak ty si jdeš pro tatíčka sám, a kde pak je maminka?“

Hoch podíval se upřeně na mne chrpovýma, dětinsky upřímnýma očima a tiše odpověděl: „Maminka doma pláče pro tatíčka, je mi jí líto, tak jí ho chci přivést.“

„A bojíš se tam vejít?“

„Nebojím. Ale tatíček moc nadává a po cestě mne bije, a kluci se mi pak smějou.“

„Z toho si nic nedělej, to jen nezdárné děti se ti vysmívají. Je to od tebe pěkné, že chceš matince přivést tatínka a uchránit ho od mravní i hmotné zkázy. Jsi hodný! — A máš tatíčka rád?“

„Ó mám!“ zaleskly se mu radostně oči. „Tatíček je ke mně i mamince tuze dobrý, ale to jen když jde

sem, tak je zlý a nadává, než se zas vyspí. Proto maminka vždy pláče, když tatíček nám uteče.“

Sehnul jsem se k němu, v obdivu jej přivinul k sobě a do ruky vtiskl jsem mu drobné peníze se slovy: „Schovej si je, za to že jsi tak hodný, a hlídej si vždy tatíčka a popros ho, aby sem už nikdy nechodil, že je to hřích.“

V tom z nálevny vyvrávorál statný muž v prostředních letech a rozkřikl se na děti, které se rázem rozprchly.

Pouze Vincek přiskočil radostně k němu a popadnuv jej za ruku, pravil: „Tatíčku, tatíčku, půjdeme spolu domů, maminka tam pláče.“

Ale opilec se mu vytrhl, až hoch zavrávorál a surově zaklev, blábolil: „Co ty, spratku, táhni domů k mámě, nebo...!“ Rozpráhl se a udeřil slabého hochá, až se zapotácel.

Oči zalily se hochovi slzami, ale znovu uchopiv otce za ruku, tulil se k němu a zájímavým hlasem promlouval: „Ale tatíčku, vždyť vás mám rád a maminka taky, tož pojdte se mnou!“

A táhl jej vší silou přes ulici. — Pojednou sáhl do kapsy a vyňav odtud jeden niklový peníz mnou darovaný, vítězně pravil: „Tatíčku, dám vám jej a ještě více, když půjdete hned se mnou.“

„Co ty, spratku, kdes to vzal, sem s tím! To bude pálené, hahaha!“ A rozehnal se po ruce hochově.

„Nedám, až doma,“ poskakoval hoch radostně. „Až doma, tatíčku!“

„Tak ty?“ A surově zaklel opilec. „Já tě naučím!“ Než se mohl hoch uhnouti, udeřil ho pádnou pravicí přímo do obličeje. Srdcelomný výkřik zazněl vzduchem a hoch zalit krví klesl k nohám opilého otce.

Tento rázem vystřízlivěl.

„Vincku, můj dobrý Vincku!“ zaštkal a sevřel hochu do svého náručí.

Z očí vyhrkly mu proudem slzy, ale nedbal jich a stíral s obličeje hochova teplou krev.

„Vincku, slyšíš, můj Vincku?“ — — —

Hoch pomalu otevřel oči a usmál se na otce.

Ten vrávorat s ním přes ulici k domovu a přerývaně promlouval: „Už tam nepůjdu, slyšíš Vincku, to bylo naposled, vždyť tě mám rád a maminku taky, tys dobrý hoch...!“

A Vínček se blaženě usmíval a vinul ruku kol krku otcova, šeptaje radostně: „Ach, tatíčku, tatíčku, dám vám je všechny, všechny vám rád dám!“ Při tom ručka jeho zajela do kapsy, kde zvonily drobné peníze, jež jeden po druhém vytahoval a strkal do náprsní kapsy kabátu svého tatíčka. — — —

Šlechetné dítě, veliký mezi malými, obr mezi velikými!

— — — — —

Má duše slavila vzácný svátek...

V ý l e t.

„Tak už zas máme Boží neděli!“ S těmi slovy probudil se po několikerém protáhnutí a řádném zívnutí pan mistr Kopýtko, vystrčiv zpod podušky svoji štětinatou bradu a zamžourav rozespalýma očima kolem sebe.

„Tak kam dneska; jestli pak může být z toho výlet?“ filosofoval dále. Pan mistr velice rád si zafilosofoval, třeba v posteli, na verpánku a zvláště při skleničce řízného moku. „Podíváme se, co dělá počasí!“

Vyskočil hbitě z postele, otevřel okno a tak, jak byl, v nejchoulostivější toaletě, vystrčil hlavu ven

a jednu ruku. Při této příležitosti je nutno podotknouti, že pan mistr — ač jinak veliký dobrák — byl nedůvěřivým ve všem všudy, ba i sám vůči sobě. Proto nevěřil jenom svým očím, nýbrž nejraději se přesvědčoval, kde mohl, všemi pěti smysly současně.

Když se přesvědčil, že fakticky neprší, ani nespatriil na své ruce jediné krůpěje dešťové, a naopak ucítil na tváři příjemný polibek usměvavého sluníčka, spokojeně si oddychl, poskočil do prostřed světnice a vesele zvolal: „Hej, dranti, vstávejte, stal se zázrak, konečně jedna neděle, která v letošním létě začíná suše! Té musíme využítkovati, a na vztek Falbovi, jenž předpovídal na dnešek kritický den prvního řádu! Ven do přírody, než nám zeleň zežloutne; dnes musíme uspořádati pyramidální výlet prvního řádu, ať má nebožtík Falb alespoň v něčem pravdu!“ Paní mistrová, která v kuchyni již cosi kutila, vstrčila rozčuchanou hlavu do světnice a zahučela: „Zas už blázníš, ty starej kocoure; kdybys raději si lehl a nebouřil mi děti!“

Jako z úlu vyrojilo se ze dvou postelí půl tuctu dětí různých velikostí a jedno přes druhé křičelo: „Výlet, výlet, tralala...!“ Až je paní mistrová resolutně zakřikla, ustaly a sháněly části oděvů ze všech koutů.

Pan mistr už dlouho sliboval dětem výlet a sám se v duchu těšil, že si jednou bude moci ve volné přírodě vyhodit řádně z kopýtky, ale pan Falb, to jest špatné počasí, zkazil mu vždycky radost. Proto dnes ta slavnostní nálada, která však paní mistrovou nikterak nenadchla, neb věděla již předem, jaké následky obyčejně mívá. Ale tentokráte ničeho nenamítala; myslila si, že pan Falb jim to přece zkazí, a když ne, no, vždyť je to jednou za onoho času; přistrojila tedy děti a všichni vykročili řádně vybrojeni na dalekou pout, totiž celodenní výlet.

Pan mistr rozhodl se pro dosti vzdálenou dědinu, k níž vedla cesta rozkošným údolím a kde byla pěkná zahradní restaurace, s vyhlášeným daleko široko výborným pivem. To bylo vlastně jeho tajným cílem, ač ženě i dětem cestou vychvaloval krásu přírody a úchvatnost údolí, jímž unavení a propocení se vlekli, zvláště paní mistrová, která svoje mínění každou chvíli nepokrytě projevovala, měříc při tom jízlivým pohledem chlácholícího ji manžela.

Už i děti ztrácely náladu, jediný pan mistr byl stále dobré mysli a při humoru. Vědělť, že ho odměna nemine, že si všechny útrapy náležitě vynahradí.

Konečně skončeno putování, a celá rodina usadila se ve stinné zahradě restaurační kolem zeleného stolu.

Přítomno bylo již několik výletníkův a stále přirůstali noví, že odpoledne skoro všechny stoly byly již obsazeny.

Slunko pražilo, jakoby vynahradit chtělo, co bylo zameškalo v pošmurných dnech, a čím více hřálo, tím větší pocítoval pan mistr vypráhlost v hrdle, již proto přes tu chvíli byl nucen zalévati notným douškem příjemně chladícího piva.

S ubíhajícím časem nálada všeobecně se vzmaňala — díky znamenitému moku Gambrinovu.

Pan mistr byl již jak se patří v náležitém rozpoložení, v němž obyčejně začal svým způsobem filosofovati. Že měl vyvinutý a zdravý mluvící orgán, bylo ho slyšet i u sousedních stolův, u nichž sedící společnosti rázem si upoutal vzácnou pozornost.

Nejzamilovanějším koníčkem jeho byla politika. Ubohá politika! A ještě ubožejší její representanti, páni poslanci, kterých nemohl ani cítiti! To od té doby, kdy stav se sociálním demokratem (protože to bylo moderní!) a pocítiv v nitru svém nesporně vynikajícího politického genia, mermomocí chtěl také

kandidovati. Tudíž z jakési konkurence. A za nic na světě by si byl nedal vymluvití, že ho předčí některý poslanec, naopak se chlubil, že všechny strčí do kapsy. Snad měl pan mistr v něčem přece trochu pravdy!

Tak i dnes vjela do něho stará pýcha a znamenav, že má u sousedních stolů dosti vděčného posluchačstva, dodal si kuráže a spustil celý proud svých politických zkušeností i vědomostí.

Nic nebyly platny zuřivé pohledy a výhrůžky paní mistrové, která trnouc okřikovala rozhňujícího se pana manžela; ten jakoby nic pokračoval vášnivě dále ve svých vývodech.

„... a kam, velectění, jsme dospěli!“ hřměl jeho hlas k výletníkům jako hlas poslancův k voličům. „Že jsme si volili tak mizerné poslance, o tom jsme nabyli smutných zkušeností už tolik, že to dál jíti nemůže. Absolutně ne, a buď musejí prasknout poslanci a vláda, anebo prasknou naše kapsy!“

„Tak jest, výborně!“ ozvalo se u sousedního stolu.

„A proto navrhuji, aby se zavedla všude reforma, a to předně ve volbách, aby se každé ťululum nemohlo státi poslancem!“

„Oho, vy drzý člověče!“ zaznělo resolutně u jiného stolu.

„Aha!“ vypjal se sebevědomě pan mistr, „snad nejsou taky jeden takový darmošlap a darmožrout. Hanba mu!“

„Já ti dám hanba!“ oponoval týž hlas, „slyšíte, soudruzi, od lečjakého chlapa necháte bez odvěty urážet svoje poslance?“

„Pravda, co je to za chlapa?“ ozvalo se několik pobouřených hlasů.

„Ale ticho, prosím ticho!“ zaškytl mistr Kopytko. „Myslím, že mluvím přec k solidním lidem, a ne k ledajakým dacanům...“

Více nepromluvil. Asi půl tuctu postav shluklo se kolem něho a započalo kulturní práci svého programu radikálně prováděti na jeho hřbetě.

Mistru Kopýtkovi nastal opravdu kritický okamžik prvního řádu, jež Falb na dnešek byl předpovídal, ale spletl si bezpochyby adresu.

Od vlastních soudruhů poučen prakticky o důsledcích nešťastné politiky, ubit na duchu i na těle, nevěda ani jak, dostal se mistr Kopýtko domu. — —

Od té doby už nikdy se nepouštěl do filosofování, zvláště ne o politice, a paní mistrová v duchu velebila onen památný výlet.

Jen pan mistr, kdykoliv si naň vzpomněl, odpívl si a zahučel: „Prokletý Falb, musil právě tu neděli určití za kritický den prvního řádu?“

Daň z tloušťky.

Velkoměstská letní odpůldne — však mnozí je zajisté znáte — jsou mnohdy vskutku fádni. Ulice jako vymety, kavárny prázdné, dusivé výpary všeliké podezřelé vůně prosycují žhoucí vzduch, div se člověk nezalkne, že to je opravdu trestem pro každého, jež povinnost přikovala v tuto dobu k velkoměstu. Ale co je platno, povinnost je železná košile, již setřásti nelze, nutno smířiti se s osudem a přeživořiti krušné léto, jak se dá. — Jelikož i já náležel k této zkormoucené armádě zbylých velkoměšťáků, jimž se o krásách venkova dopřává sníti pouze ve snu, resignovaně oddal jsem se svému osudu a volnou chvíli ubil dle svého nejlepšího přesvědčení.

Zapadl jsem obyčejně do kavárny, vypil obligátní černou kávu a zahrabal se do novin. Ovšem i tu bylo potřebí jisté odvahy a sebezapření, zvláště při „politických zprávách“ a „ze soudní síně“, jež pokud

se týče účinku spolu v pravém slova smyslu závodily a útočily na mé umdlené nervy, až se mi víčka oční zavírala, a díky ostražitosti pikolově, jenž v pravém okamžiku buď porazil v podezřelém chvatu židli a- nebo upustil náhodou či nehodou nějaké náčiní, byl jsem včas vyburcován a navrácen k životu. Pak zbývaly jen „denní zprávy“ a novinky z celého světa, jež svou „zaručenou pravdou“, na niž by redaktor vzal jistě nejprudší jed, demonstrovaly nejtučnější tak zvané „novinářské kachny“, které se právě v mrtvé sezoně nejraději líhnou a mají se čile k životu, nebo vstávají z mrtvých z minulého léta, jen aby čtenáře pobavily a uspokojily, právě tak jako pány redaktory, kteří div si hlavy nerozlámali, než vyplnili prázdnotou šklebící se sloupce ve svých listech.

Tak listoval jsem jednoho odpůldne nedávno v naší opuštěné kavárně v nějakých novinách, když tu zrak můj utkví na nejnovější zprávě libozvučně nadepsané: „Daň z tloušťky“.

Tak vida, pak prý svět nepokračuje!

Jat zvědavostí četl jsem dychtivě lokálku:

„Daň z tloušťky byla odhlasována v jednom francouzském městečku na úpatí Pyrenejí. Městská pokladna zeje stále prázdnotou a zdaněno jest už téměř všechno. Tu připadl někdo na myšlenku, aby byla zdaněna váha těla, přesahující průměr. Kdo váží méně než 135 liber, jest daně prost. Od 135 liber nahoru stanovena jest daň 12 franků, pak 18 franků a 24 franků. Není dosud jisto, bude-li daň provedena. Uspořádány byly ve městě protestní schůze a průvody s pochodněmi.“

Chytrá hlava, která připadla na tuto spasnou myšlenku, jak spravedlivým způsobem možno zrestaurovati zubožené finance obecní; ta jistě znala blaho-byt občanů, že málokterý byl asi pod 135 liber. Jak jsem se v duchu zaradoval, že nejsem občanem taměj-

ším, ale pak jsem si ihned vzpomněl, že bych byl stejně této daně prost, neboť nevážím ani celých 130 liber. Chtěl bych také rád vidět, který tak z našich českých literátů by byl u nás zdaněn při stanovené minimální váze 135 liber? Z radosti jsem si dlouze zívł, mimoděk přivřel víčka a počal snít.

V duchu jsem viděl svou rodnou dědinu. Náš „půlmistr“ byl velice pečliv o svěřenou mu obec, a tudíž na žádné schůzi neopomenul naříkati si nad prázdnotou obecní pokladny. „Ejhle, konec nářkům, zaveďte daň z tloušťky!“ hovořil jsem s ním v duchu, „a za rok budete mít peněz, až obecní pokladna praskne.“ Půlmistr byl všecek rozradostněn mou skvostnou radou, svolal ihned schůzi, předložil jí svůj návrh, a to se rozumí, že jej dal hned také odhlasovati.

A moje rada se vskutku osvědčila. Kontrolním vážením zjistilo se, že tři čtvrtiny obyvatelův uznáno schopnými, totiž k placení daně z tloušťky. Ani bych si byl nepomyslel, že takový blahobyt v naší dědině by mohl existovati. Vskutku, za rok mi náš půlmistr poslal děkovný přípis, že pokladna obecní pozbyla již souchotin, že znamenitě tloustne, poplatníci prý sice hubují a potají zlořečí tomu, v jehož hlavě se tato myšlenka zrodila, ale obec je zachráněna.

Pak dlouhý čas nedozvěděl jsem se o naší dědině ničeho. Touhou po rodném kraji jat, ustanovil jsem se konečně, že jej navštívím, abych na vlastní oči spatřil rodnou půdu a zvláště blahobyt a rozvoj městečka po zavedení daně z tloušťky. Sednu na vlak a jedu. Za několik hodin zřím již štíhlou vížku s pozlaceným křížkem našeho kostelíka a kolem ní, jako kuřátka kolem kvočny, tulící se krovy pestré, červené, šedé, bělavé, doškové i šindelové útulných stavení naší dědiny.

S pocitem blahého vědomí, že vykonal jsem pro rodnou obec také nějaké dobro, vcházím do první uličky. Aj hle, zde na pravo krám počestného mistra pekařského Chvástala. Ten jistě je vydatným poplatníkem daně z tloušťky, v duchu jej vidím vykrmeného, břicho jako soudeček, ruce jako válečky, obličej jako měsíček v úplňku, toho odhadli jistě na metrák, ne-li více. Před krámem zřím podepřenou, jakoby slabostí, o veřejě státi vyhublou postavičku jakéhosi muže, jenž, jakmile mne zočil, spěl mi vstříc a známým hlasem na mne volal: „I vítám vás, krajane, to je od vás pěkné, že se jdete taky jednou na nás podívat!“

Dobromyslně podává mi ruku, potřásá kamarádsky mou pravicí, hledím na něho v úžasu a rychle vzpomínám, odkud bych jej měl znáti, totiž ten hlas mi byl velmi povědomý.

Také on, vida moji rozpačitost, se zarazí, dívá se chvíli udiveně a konečně vyhrkne: „Což mne už neznáte? Počestného mistra Chvástala?“

„Božítku, to že jste vy? Jak bych neznal, když mi kdysi chutnávaly vaše loupáčky tak výtečně, až mi vynesly jednou výprask, však se taky pamatujete! Aj, hleďme, pan mistr Chvástal? Ale to jste se změnil, ani za živého Boha bych vás nepoznal, vždyť vás není ani polovička, kam jste se poděl? Byl jste nemocen, či co?“

Zavrtěl hlavou, mávl resignovaně rukou do vzduchu a trpce pronášel: „Ta zpropadená daň z tloušťky, ta nám dala co proto, ta nás k tomu dohnala.“

V stoupajícím údivu zíral jsem mu do očí, nechápaje plně smyslu jeho slov.

„Už jo, teď nepoznáte z nás žádného. Všichni jsme pod 135 liber, abychom nemusili platiti daně; vždyť to bylo už k zoufání, co nás to stálo. Tak jsme se jednomyslně usnesli, že zahájíme jako obstrukci, nejedli jsme, nepili jsme, pak jsme si na to zvykli,

a dnes je z nás každý jako louč. Ale jen když jsme přece zvítězili.“

Už jsem měl toho dost, rychle jsem se rozloučil a uháněl, jakoby štván zlým svědomím, z městečka. Zrovna před nádražím mne chytil nešťastnou náhodou náš půlmistr a vyčítavým hlasem, v němž se chvěl zármutek i zlost, mne oslovil: „Nešťastný člověče, vy jste mi pěkně poradil. Celá obec je vyhublá, každý jako souchotinář, a nejvíce obecní pokladna, jež duní prázdnotou více než sud od piva. To jsme si dali, ďas vám napískal tu daň z tloušťky!“

Ani jsem se nebránil, neomlouval, rychle jsem se mu vyškubl a zmizel jako zlý duch v nádražní budově. Hluboce jsem si oddechl a umínil si, že už vícekrát nebudu ani radit, ani sanovat. A v duchu jsem litoval svého kolegu v onom francouzském městečku na úpatí Pyrenejí, jestli to tam také tak dopadne, jako v naší rodné dědině. Předem mu gratuluji a zároveň vyslovuji hlubokou sou..... Prásk! třaskla rána, že jsem vyletěl jako vyjeven se židle a rozhlížel se udiveně kolem.

Bdím či sním?

Vždyť to naše kavárna a přede mnou řada novin. V koutě usmívá se potutelně pikolo a zvedá se země poraženou židli. Inu, můj dobrodinec! — — — —

Po hodech.

O posvícení všude to voní,
tak jako v apatice...!

Posvícenská vůně již prchla, vše je zase ve starých kolejích, jen tu a tam ještě se zbytky dojídají. Někde se naříká nad bolením hlavy nebo břicha, ale to konečně patří k věci. Bez toho a bez muziky by se hody ani neobešly. Tož zase jedna starost s krku!

Hůře je však před posvícením. Toho shánění, zabíjení, pečení, umývání a uklízení, že by se hlava rozskočila!

Přijdou odevšad hosté, aby bylo vše v pořádku, jídla dost a vybraná, a také něco „na zub“, jak říkáv pantáta Hošek. Ten si zvláště na to potrpí.

Ale letos to bylo škaredé. Slípek málo, husy už byly odprodané, vepřové tak hrozně drahé, panímáma si nevěděla rady a byla celá zoufalá. Najednou si vzpomněla: Od čeho pak má pantáta flintu, takovou štíhlou, hezkou dvojku? A venku zvěře jistě dost! Bude to alespoň vzácnější. Když nepřijde na ránu nějaké srnčí, tož alespoň zajíc, však se hosté také spokojí. Honem běžela za tepla na pantátu.

Pantáta podrbal se rozpačité za uchem, vyndal dýmku z úst a odplivnuv si, zamručel: „Ja, ja, ono se to jen tak řekne, ale mesliš, stará, že ti zajíc sedne na muško, jak naměříš? Napřed ho mosíš mět, a potom měřet...!“

„... a ešče nic netrefit, jako tuhle!“ odsekla panímáma.

Bylť znám pantáta Hošek jako velký nimrod pod nebem, jenž by spíš trefil na deset kroků stodolu, než na dva zajíce.

„Šak só všeci už vystřílení a srnčí majó jenom panští!“

„To be belo zle!“ opřela se panímáma, „abe zajica včel nebelo. Dyť náš Johan tuhle povídal, že jich viděl kolek.“

„No, dež só, tak střelíme!“ povoloval pantáta a zavolal hned Johana.

Johan, čeledín, byl šikovný chasník. Pantáta si ho nemohl dost vynachválit. Do práce jako ras, veselý, inu „celé chlapisko“.

„Slešiš, Johan,“ povídá mu s důrazem, „mosíš mně povědět, kde si viděl toho zajíca. Pudem na čekanó.“

„Ó ja, pantato, já vás tam zavedo! Štere sem tam viděl!“ zamhoural očima Johan.

„No bať štere!“ ušklíbl se pantáta, „tos měl ešče jedny bryle na noso. Ale ať, jen dež jeden bude. Za dva dně už só hode, tak se čin!“

A Johan se vskutku „činil“. Nikomu nic neříkal, potají něco kutil a jen se usmíval. Vždyť musí dělat pantátovi po vůli. A což teprv panímáma, ta bude mět z pantáty radost, když trefí zajíca...

K večeru jel Johan pro jetelinu.

Ale za čtvrt hodiny byl zpět a s tajemným výrazem v obličeji sháněl se po pantátovi.

Ten cosi spravoval pod kůlnou.

„Pantáto, mám pro vás radostný novino!“ vyrazil ze sebe Johan.

„No a co pak?“ upřel zvědavý pohled na něho pantáta.

„Zajic só tam! Zajica sem viděl v pelecho a zdá se, že spijó, tak skrčené tam ležijó v naši jetelině.“

„Cože, zajic?“ vyhrkl pantáta. „Honem pro flento, šak nám neuteče!“

Běžel do světnice pro dvojku, a zatím Johan kde komu vypravoval svou novinu.

Za pět minut všichni ze statku pospíchali na pole. Pantáta s Johanem napřed, za nimi panímáma, pohunek a obě děvečky.

Když byli už u jeteliště, zakřikl všechny Johan: „Tož včel ticho, ať nám zajica neveplašíte, só v pelecho.“

A sám tiše postupoval s pantátou do jeteliště. Ostatní pomalu za nimi.

„Včel stát! Pantáto, vizete jich tam, jak ležijó?“

A vskutku pořádný ušák v pelechu odpočíval, jakoby spal. V pantátovi rozproudila se zelená krev.

„Panečku, ten je, a akorát tak na dištanc. Dite všece stranó!“ komandoval a přiložil pušku k líci. Ale ruka se mu rozechvěním jaksi třásla, že neodvažoval se spustit.

„Tož bóchni, staré, než uteče. To je doba!“ pobízela rozmrzeně panímáma, obávajíc se zajetí politiky.

Padla rána! Oblak dýmu vznesl se do vzduchu a když se rozptýlil — zajíc klidně odpočíval v pelechu dál.

„Ty šťóro, ani na deset kroků netrefíš, střel honem, než se probodí!“

Zahanben rozkročil se pevně pantáta, nasadil flintu, namířil a — bác — zajíc udělal tři přemety ve vzduchu a bezvládně žuchl sebou do jeteliny.

Vítězoslavně rozhlédl se pantáta kolem.

„To bel šus, cakra, ten jož nevstane! Tož mosim pro něho, a ty, stará, se podrohy nesměj. Včelka máš pečinko.“

Pantáta rychlým krokem zamířil k nataženému zajíci, sehnul se, popadl jej za běhy, zdvihl a podíval se naň — v tom žuch — práskl vztekle zajícem o zem a z úst mu vyjelo: „Sto kozlu, zatracené Honza!“ Ale Honza byl už přes hory a doly.

Zajíc byl — vycpaná kůžka, nyní broky skrz na skrz rozstřílená.

Panímáma, pohunek a obě děvečky daly se do nehorázného smíchu a vtipy jen sršely na nešťastného střelce.

Pantáta, ani neceknuv, přehodil pušku přes rameno a ten tam. — — —

O těchto hodech Hoškovi již zajíce neměli.

Za to pantáta, když se po hodech objevil po prvé v hospodě, byl zasypán otázkami se všech stran, jaký ten zajíc z pelecha byl a jak mu dobře chutnal.

Pantáta Hošek vztekle se podíval po šenkovně, vyndal fajfku z úst, odplivl si rázně a popadnuv čepici, pelášil rovnou domů.

Od té doby ještě jsme ho v hospodě nespatriili.

„Antonobil“.

Po bělošedé silnici uháněl automobil.

Kotouče zvířeného prachu značily rychlostí větru ražencu dráhu, zahalující mimochodce i povozy neproniknutelným pláštěm moderního zdravotnictví, a zápach spalovaného benzinu byl také neklamným důkazem, že vymoženost pokroku tudy se ubírala. — —

Před Kapsovou Lhotou ve stínu košatých lip dováděla nerczlučná trojice nadějných občánků vážené dědiny, takto známé veličiny, jež budily postrach u všech pokojných obyvatelův a respekt u svých kamarádů, pokřtěné dědičnými jmény patronů obce: Franta, Ferda a Tonda.

Právě v nejlepším, když Ferda držel za pačesy Tondy a tento navzájem uchwátíl dlouhé uši Ferdovy, a kdy ze všech sil se snažili oba přivéstí svá statná těla z rovnováhy, vykřikl Franta z plna hrdla: „Antonobil, antonobil...!“

Rázem pustil Ferda pačesy a Tonda uši, a všichni ubíhali k silnici, po níž v dohledu blížil se hrmoťící automobil.

„Slešite, kloci!“ zamrkal šibalsky očima Franta, „abesme ho ovitale!“

„Nc, bať!“ přisvědčovali s ochotou kluci a hned se shýbali k hromádce šterku.

Za chvilku kmitl se automobil kolem.

„Hurááá...!“ přivítali jej huronským křikem a jako na povel zasypali kamením.

Ale automobil byl již z dostřelu a asi sto kroků od nich rázem zastavil.

Starší pán přívětivého vzhledu křepce seskočil na silnici a usmívaje se mile na vyjevené kluky, volal vlídným tonem jim vstříc: „Milí hoši, nemohli byste mi říci, jsme-li správně u Kapsové Lhoty?“

Franta mrskl udiveným pohledem po kamarádech, kteří jako přikováni rozevřenýma očima i ústy vyjeveně zírali na neznámého pána, pak dodal si kuráže a jakoby si ničeho nebyl vědom, nevinně odvětil: „Ó ja, deť ste akorát o ni!“

„Tak, tak, děkuju, to jste hodní hoši!“ kýval přívětivě starý pán, přibližuje se k hochům. „A jak pozoruji, hledíte udiveně na můj automobil, to jste bezpochyby žádný ještě neviděli?“

„Ó ja!“ vyhrkl Ferda, „ale jenom z dálke. Z blízka eště ne!“

„A chtěli byste ho vidět důkladně?“

Klukům zaleskly se oči a všichni radostně přikývli.

„Tož dobře! Pojdte a já vám všechno ukážu a vyložím!“

Starý pán krácel zpět k automobilu a hoši za ním jako beránci.

„To só hodné pán!“ strkal cestou Tonda do Franty.

„A to bodó naši kókat, až jim řeknem, že sme viděle z blízka antonobil!“ výskl tlumeně Ferda.

Když přišli k automobilu, jenž stál pokojně uprostřed silnice a na jehož předě seděl řidič, oděný v gumový plášť a čapku s brýlemi, chránícími oči před větrem, vzbudil ocelový oř s gumovými koly teprve jejich údiv, že nevěděli, kam dříve pohlédnout.

Pán jim cosi vysvětloval, ale hoši neslyšeli. Zrak jejich těkal s předmětu na předmět. Vše bylo jim novinkou nevidanou.

„Safra, to be se na tom fočelo...“ vyjelo pojednou z úst Ferdových.

Pán se naň ohlédl, vlídně se usmál a prohodil: „No a chtěl bys se trochu projet?“

Ferda jen sklopil oči.

„Když jste tak hodní hoši, svezl bych vás kousek, chcete?“ dodal pán a upřel zrak na hochy.

Tito byli v sedmém nebi. Ale neodvětili, jen kývali rozcuchanými hlavami.

„Tož si vlezte napřed, já zavřu.“

V okamžiku byli kluci v automobilu. Starý pán usedl poslední, přivřev dvířka.

V ráz na to začal vybuchovati plyn, kola se rozjela, a už uháněl automobil plnou parou po silnici dědinou, zůstává za sebou kotouče zvířeného prachu.

Kluci ani nedutali. Div nezapomněli dýchat. Stro- my jen se mihaly kolem, až se jim dech zarážel.

„Safra, to fočí!“ vyhrkl Ferda a kamarádi jen si z hluboka oddechli.

Projeli vesnicí, za chvíli druhou, pak třetí a automobil stále uháněl, jen letěl.

„Ale to belo snad už dost!“ osmělil se pojednou Franta, vida kolem sebe neznámý kraj.

„No když chceš, tož zastavíme!“ usmál se pán a pokynul významně šoférovi.

Ten trhl pákou a automobil rázem zmenšil rychlost.

„Tak hoši, a teď vám něco povím pro budoucnost!“ začal starý pán, svraštiv pojednou čelo. „Uličnictví se samo trestá, jak se sami přesvědčíte. Chtěli jste, abych vás kousek svezl a já přes to, že uvítali jste mne po darebácku kamením, jsem přání vašemu vyhověl. Teď vás vysadím. Dobré tři hodiny musíte

hezky běžet domů, než uvidíte rodnou ves. Ale abyste si pamatovali, že je neslušno a uličnické házet kamením po klidných cestujících, dám vám maličkost na pamětnou!“

Pokynul rukou, automobil zastavil a šofér seskočiv popadl kluka za klukem a vysadil je na silnici. Frantu chytil za ucho, až nehorázně zavýskl a přidal mu ještě několik štulců, pak Ferdu za pačesy, že zaječel bolestí a naposledy Tonda, kterému nemilosrdně vsolil několik pořádných lískanců, až se to rozlehlo po okolí.

Všichni tři, nemohouce náhlým překvapením si uvědomiti situaci, schliple seděli v příkopě a hlasitě naříkali.

Až teprve rachot odjíždějícího automobilu přivedl je zase k vědomí, vzchopili se a pelášili nazpět k domovu, až se jim od nohou prášilo.

A nebylo divu, slunko již se sklánělo za obzor, a než dorazili domů, byla tma.

Byli uvítáni notným výpraskem, že neměli ani času pochlubit se, jak se krásně svezli po „antonomobilu“.

OBSAH.

	Strana
Co Bůh činí, dobře činí	5
Pantáta Krofta	8
Fricek	11
Cít	15
Písmákův smrk	17
Pravdy života	20
Svatební šaty	22
Dva prsteny	27
Kapitoly o chudých	32
Žebráci	35
Hřbitove, hřbitove, zahrado zelená...	38
Prokazujte dobrodiní...!	. 40
Vzkříšení	. 44
Dušičky	47
Podzimní meditace	51
Štědrý večer	58
Svátek	61
Výlet	. 65
Daň z tloušťky	69
Po hodech	73
„Antonobil“	77

Tiskem „Politiky“ v Praze.